

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE
VÝVOJOVÁ STADIA TRESTNÉHO ČINU**

VRATISLAV KOHOUT

PLZEŇ 2013

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VÝVOJOVÁ STADIA TRESTNÉHO ČINU

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Josef Baxa

Katedra trestního práva

Zpracoval: Vratislav Kohout

R08M0129P

PLZEŇ 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vývojová stadia trestného činu“ vypracoval samostatně, za použití zdrojů uvedených v seznamu literatury na konci této práce.“

V Plzni dne 27. 3. 2013

Vratislav Kohout

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Josefu Baxovi za jeho odborné vedení této práce, zejména pak za jeho věcné a užitečné rady, připomínky, stanoviska a doporučení.

Obsah

1. Úvod	1
2. Vývojová stadia trestného činu	3
2.1. Vývojová stadia trestného činu.....	3
2.2. Trestný čin	5
2.3. Předčasně dokonané trestné činy	7
2.4. Zákonná úprava, účel a funkce trestního práva a vývojových stadií	7
2.5. Zásada subsidiarity trestní represe	10
3. Historie právní úpravy vývojových stadií trestného činu	11
3.1. Počátky úpravy vývojových stadií	11
3.2. Úprava mezi lety 1803 - 1950.....	12
3.3. Trestní zákon z roku 1950	13
3.4. Trestní zákon z roku 1961	15
4. Příprava trestného činu	18
4.1. Pojem přípravy a úprava přípravy v trestním zákoníku	18
4.2. Formy přípravy	19
4.2.1. Úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu.....	20
4.2.2. Opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů ke spáchání trestného činu	20
4.2.3. Organizování, návod a pomoc k trestnému činu.....	21
4.2.4. Spolčení a srocení	21
4.3. Druhy přípravy.....	21
4.3.1. Nezpůsobilá příprava	21
4.3.1.1. Příprava trestného na nezpůsobilém předmětu útoku	22
4.3.1.2. Příprava trestného činu nezpůsobilým subjektem	22
4.3.1.3. Příprava trestného činu nezpůsobilými prostředky.....	22
4.3.2. Kvalifikovaná příprava.....	22

5.	Pokus trestného činu.....	24
5.1.	Pojem pokusu trestného činu a jeho úprava v trestním zákoníku.....	24
5.2.	Znaky pokusu.....	24
5.2.1.	Jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu.....	25
5.2.2.	Úmysl trestný čin spáchat.....	26
5.2.3.	Nedostatek dokonání trestného činu.....	27
5.3.	Druhy pokusu.....	27
5.3.1.	Ukončený a neukončený pokus.....	27
5.3.1.1.	Ukončený pokus.....	27
5.3.1.2.	Neukončený pokus.....	28
5.3.2.	Kvalifikovaný pokus.....	28
5.3.3.	Nezpůsobilý pokus.....	29
5.3.3.1.	Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku.....	29
5.3.3.2.	Pokus nezpůsobilými prostředky.....	30
5.3.3.3.	Pokus nezpůsobilým subjektem.....	30
6.	Společné zásady pro přípravu a pokus trestného činu.....	31
6.1.	Úmysl.....	31
6.2.	Vázanost k trestnému činu.....	31
6.3.	Rozšiřují dosah skutkové podstaty.....	31
6.4.	Trestní sazba dle dokonání.....	31
6.5.	Poměr konzumpce a princip subsidiarity.....	32
6.6.	Trestné činy, které nelze spáchat ve stadiu přípravy a pokusu.....	32
6.7.	Příprava a pokus u trestných činů se zúženým okruhem pachatelů.....	33
7.	Trestnost a trestání přípravy a pokusu trestného činu.....	34
7.1.	Trestnost přípravy a pokusu.....	34
7.2.	Zánik trestnosti přípravy a pokusu.....	34
7.2.1.	Podmínka dobrovolného upuštění od dalšího jednání.....	35

7.2.2.	Podmínka odstranění nebezpečí.....	36
7.2.3.	Podmínka učinění oznámení.....	37
7.3.	Zánik trestní odpovědnosti při účasti více osob na trestném činu	37
7.4.	Problematika zániku trestnosti u pokusu ukončeného a neukončeného	38
7.4.1.	Zánik trestní odpovědnosti u pokusu neukončeného	38
7.4.2.	Zánik trestní odpovědnosti u pokusu ukončeného.....	38
7.5.	Trestání přípravy a pokusu	39
7.5.1.	Mimořádné snížení a zvýšení trestu odnětí svobody za přípravu a pokus trestného činu	39
7.5.2.	Upuštění od potrestání.....	40
8.	Dokonání trestného činu	42
8.1.	Pojem dokonání trestného činu.....	42
8.2.	Znaky skutkové podstaty trestného činu	42
8.3.	Rozdíl mezi dokonáním a ukončením trestného činu	43
9.	Komparace s italským právním řádem	44
9.1.	Italská právní úprava	44
9.2.	Srovnání s českou právní úpravou	47
10.	Úvahy de lege ferenda	49
10.1.	Příprava	49
10.2.	Pokus.....	50
10.3.	Dokonání.....	51
11.	Závěr	52
12.	Resumé.....	54
13.	Seznam použité literatury.....	55

1. Úvod

Ve své diplomové práci se budu zabývat institutem trestního práva hmotného, a to konkrétně vývojovými stadii trestného činu, což je i její název. Cílem této práce je osvětlit problematiku této oblasti trestního práva, především pak vysvětlit základní pojmy a rozebrat účel a funkci vývojových stadií trestného činu.

Začátkem své práce se pokusím vysvětlit pojem vývojových stadií trestného, co je považováno za jeho stadia v užším a širším smyslu a která z těchto stadií jsou trestná. Dále se v této kapitole zaměřím na instituty související s vývojovými stadii, tedy co je to trestný čin, předčasně dokonaný trestný čin, účel a funkci trestního práva a v neposlední řadě i zásadu subsidiarity trestní represe.

Dříve než se dostanu k samotnému výkladu, popíšu historický vývoj tohoto institutu na našem území od úplných počátků v městských právech, přes trestní zákoníky Theresiana a Josephina, dále trestní zákony z let 1803 a 1850, až po trestní zákon č. 86/1950 Sb., který posléze nahradil zákon č. 140/1961 Sb. Smyslem této kapitoly má být nejen popis vývoje vývojových stadií, ale především ukázat, od kdy které stadium bylo považováno zákonodárcem za trestné a od kdy bylo uzákoněno jako obecná forma trestní činnosti.

Za těžiště své práce považuji následující kapitoly, ve kterých podrobně rozeberu problematiku přípravy a pokusu trestného činu. Popíšu jejich obecné znaky, společné zásady, problematiku přípravy a pokusu na nezpůsobilém předmětu útoku, nezpůsobilými prostředky a nezpůsobilým subjektem a neopomenu ani tzv. kvalifikovanou přípravu a pokus.

Za další důležitou část své práce považuji kapitolu o trestnosti a trestání přípravy a pokusu trestného činu. Do této kapitoly jsem zahrnul přípravu i pokus, jelikož jejich úprava je velmi podobná. Nejprve se budu věnovat trestnosti a poté zániku trestnosti obou stadií. Zaměřím se na rozbor podmínek nezbytných pro zánik odpovědnosti, a to na dobrovolné upuštění od dalšího jednání, odstranění nebezpečí a včasné oznámení příslušnému orgánu. Zmíním se také o zániku trestní odpovědnosti u pokusu ukončeného a neukončeného. Závěr kapitoly věnuji trestání přípravy a pokusu, dále mimořádnému snížení a zvýšení trestní sazby a také upuštění od potrestání.

Následuje kapitola, která se věnuje dokonání trestného činu, kde se zaměřím na pojem dokonání, popíšu rozdíl mezi dokonáním a ukončení trestné činnosti a rozeberu znaky skutkové podstaty, které pokud jsou naplněny, jsou znakem dokonání trestného činu.

Závěrem své práce dám prostor pro srovnání institutu vývojových stadií trestného činu s cizí právní úpravou. Konkrétně jsem si vybral úpravu Italské republiky. Pokusím se popsat italskou zákonnou úpravu a poté ji porovnat s českou zákonnou úpravou.

Poslední kapitolou jsou úvahy de lege ferenda o každém vývojovém stadiu trestného činu, která jsou trestná, tedy o přípravě, pokusu a dokonání trestného činu.

2. Vývojová stadia trestného činu

2.1. Vývojová stadia trestného činu

Trestný čin může být spáchán různými způsoby. V některém případě je trestný čin spáchán v jediném momentu, kdy by ani nebylo možné rozlišovat jeho jednotlivá stadia, a proto se tak ani neděje. Takovýto případ může nastat např.: pachatel se pohádá se svým kamarádem, naštvě se a v návalu vzteku uchopí nějaký předmět, který má zrovna po ruce, udeří poškozeného do hlavy a ten je na místě mrtev. Tedy pachatel v jediném okamžiku zrealizoval svůj záměr, svou myšlenku a dokonil trestný čin okamžitě ihned po svém záměru spáchat trestný čin. V těchto případech vývojová stadia nerozlišujeme.

Pachatel však může tento čin spáchat i jinak. Bude již po hádce rozhodnut zavraždit poškozeného, avšak odejde a se spácháním vraždy počká. Nejprve si rozmyslí, kde a jak tento čin uskuteční, poté se dostaví na určené místo a pokud by si třeba vybral, že poškozeného zastřelí, avšak z nějakého důvodu by svůj cíl netrefil, nebo pouze zranil a dotyčný by utekl, pak by skutek dokonán nebyl a jednalo by se pouze o pokus trestného činu. Kdyby však mířil přesně a poškozeného usmrtil, pak by trestný čin byl dokonán. Ovšem i po dokonání trestného činu může nastat další fáze, kdy se pachatel snaží zakrýt svou činnost např. zakopáním mrtvoly tak, aby nebyla nalezena a trestný čin nebyl odhalen. Zde už vidíme, že pachatel nejprve pojal svou myšlenku zavraždit svého kamaráda, připravil se k činu tím, že si vybral místo ke spáchání skutku, rozhodl se, jakým způsobem kamaráda usmrtí a následně buď zůstane u pokusu, nebo dojde k dokonání trestného činu a případnému jednání po dokonání trestného činu, např. zahlazení stop.

Vývojová stadia trestného činu můžeme tedy chápat v širším a užším smyslu. V širším smyslu je lze chápat dle časové posloupnosti takto: pojetí myšlenky spáchat trestný čin, projev myšlenky spáchat trestný čin, příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, dokonáný trestný čin a jednání po dokonání trestného činu.¹ Stádia ve formě pojetí myšlenky a její projevení však nejsou dle trestního zákoníku trestná, až na výjimky např. nebezpečné vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku, kdy pachatel tím, že projeví svou myšlenku někoho usmrtit, způsobit mu těžkou újmu na zdraví

---

¹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 266.

nebo jinou těžkou újmu a vzbudí v něm důvodnou obavu, že svůj úmysl uskuteční, pak tímto svým jednáním (projevením myšlenky) naplní znaky skutkové podstaty trestného činu a tento dokoná.

Podobně je tomu tak u jednání po dokonání trestného činu. V zásadě je takové jednání beztrestné, ovšem i zde se pachatel může dopustit jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty a spáchá další trestný čin. Takovým jednáním může být např. křivé obvinění dle § 345, obecné ohrožení dle § 272, kterého se pachatel dopustí při zahlazování stop tím, že založí požár, způsobí výbuch atd.

V užším smyslu vývojová stadia chápeme jako:

- Příprava trestného činu dle § 20 trestního zákoníku
- Pokus trestného činu dle § 21 trestního zákoníku
- Dokonání trestného činu

Vývojová stadia rozdělujeme dle jejich závažnosti. Nejméně závažným vývojovým stadiem trestného činu je jeho příprava, což poznáme už z toho, že je trestná pouze u zvláště závažných zločinů, kde je tak stanoveno zákonem. A dále také z toho, že v tomto případě soud při ukládání trestu může využít moderační právo a mimořádně snížit dolní hranici trestní sazby.

Stadiem bližšímu dokonání trestného činu je jeho pokus. Hranice mezi pokusem a dokonáním je už velmi tenká, největší rozdíl spočívá v tom, že v případě pokusu nenastává následek takový, jaký by nastal při dokonání, a stejně jako u přípravy má soud při ukládání trestu možnost použít moderační právo. Pokus nebo přípravu není možno spáchat ve formě nedbalostního zavinění, v příslušných ustanoveních trestního zákoníku je výslovně požadováno úmyslné zavinění. Z hlediska trestnosti na tomto místě je třeba zmínit § 111 trestního zákoníku, který říká: „*Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému činu, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc*“. Tedy ačkoli trestný čin nebyl dokonán, jsou příprava a pokus za něj považovány.

Nejzávažnějším stadiem bude stadium dokonání trestného činu. Vyznačuje se naplněním všech požadovaných znaků skutkové podstaty trestného činu, k němuž

pachatel směřoval.² Od dokonání trestného činu je třeba u některých trestných činů odlišovat ukončení trestné činnosti. Trestný čin je totiž v některých případech dokonán dříve než ukončen, anebo dokonce ani dokonán nebude. Jako příklad bych uvedl trestný čin loupeže dle § 173 trestního zákoníku. Pachatel trestný čin dokončí tím, že zaútočí na předmět loupeže. Tím je trestný čin loupeže dokonán a nezáleží na tom, zda se věci zmocní či nikoli. Loupež je však ukončena až zmocněním se předmětné věci. Někdy tedy moment dokonání a ukončení trestného činu splývají, někdy nikoliv. V případě trestných činů trvajících, hromadných a pokračujících tyto momenty také nesplývají, ale této problematice se budu podrobněji věnovat v kapitole o dokonání trestného činu, stejně tak jako přípravě i pokusu trestného činu.

Na tomto místě bych se ještě zmínil o otázce principu subsidiarity v problematice vývojových stádií. „Vzdálenější vývojová stádia jsou v poměru subsidiarity v poměru bližšímu dokonání trestného činu“.³ Pachatel je vždy trestán pouze za nejzávažnější stadium trestné činnosti, kterého se dopustil, což znamená, že pokud dojde k pokusu, nemůže být trestán současně i za přípravu (pokud je trestná), a pokud dojde k dokonání trestného činu, nemůže být trestán za pokus ani za přípravu trestného činu (pokud je trestná). Stadium méně společensky škodlivé je absorbováno stadiem škodlivějším.⁴

Shrnutím této podkapitoly může být tedy tato definice: za vývojová stádia trestného činu považujeme jeho stupně a jejich časově rozložené páchání, které zpravidla postupuje od forem nejméně rozvinutých k nejrozvinutějším, tedy od přípravy přes pokus k dokonání.⁵

2.2. Trestný čin

Začátkem této práce, ve které se budu věnovat vývojovým stádiím trestného činu, by bylo dobré si osvětlit pojem trestný čin, abychom věděli, u čeho vývojová stádia

---

² KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 289.

³ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 268.

⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 1959, sp. zn. 2Tz 14/1959: „Vzdálenější stádia uskutečňování trestného činu v poměru ke stadiu bližšímu dokonání trestného činu jsou v poměru subsidiarity, přičemž ustanovení o pokusu zahrnuje přípravné jednání a v dokonaném činu je zahrnut pokus i přípravné jednání, proto v případě téhož předmětu útoku, jsou-li dány objektivní a subjektivní spojitosti (totožnost oběti), jde o jeden trestný čin.“

⁵ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 280.

rozlišujeme a také, že ne u každého trestného činu mohou nastat všechna stádia a že v některých případech už určité vývojové stadium samotné naplňuje znaky trestného činu.

Trestný čin je dnes upraven v § 13 trestního zákoníku, který stanoví:

- 1) *Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*
- 2) *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*

Z uvedené definice vyplývají dvě obligatorní podmínky, které musí být splněny současně, a to:

- protiprávnost – rozpor s právní normou v rámci právního řádu. Trestnými činy mohou být jen činy nedovolené, protiprávní,
- znaky uvedené v trestním zákoně – formální znaky trestného činu, tj. formální pojetí trestného činu.

Dnes po přijetí zákona č. 40/2009 Sb., hovoříme o formálním pojetí trestného činu. Toto pojetí je rozdílné od předchozího trestního zákona z roku 1961, kde pojetí trestného činu bylo materiální resp. materiálně-formální nebo formálně-materiální. Jednalo se o koncepci, kdy trestný čin byl tvořen dvěma znaky: formálním a materiálním. Formální znak spočíval v tom, že trestný čin musel vykazovat znaky uvedené v zákoně. Materiálním znakem bylo to, že trestný čin musel být nebezpečný pro společnost. Tyto podmínky musely být splněny společně a nešlo je nahrazovat. I dnes je však trestný čin společensky škodlivý, i když samotná společenská škodlivost není jeho znakem, což úzce souvisí se zásadou trestní represe, která vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě. To znamená především tam, kde jiné právní prostředky selhávají nebo nejsou efektivní.

Dnešní platná právní úprava vychází z bipartizace trestných činů, což znamená, že trestné činy rozděluje na přečiny a zločiny. Toto rozdělení nalezneme v § 14 trestního zákoníku, který:

- v odst. 1 dělí trestné činy na přečiny a zločiny,
- v odst. 2 definuje přečiny jako všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 5 let.

- v odst. 3 definuje zločiny jako ty trestné činy, které nejsou přečiny a dále zvlášť závažné zločiny jako úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice trestní sazby je stanovena trestním zákoníkem nejméně na deset let.⁶

Toto rozdělení je z hlediska vývojových stádií trestného činu důležité především z toho důvodu, že dle trestního zákoníku § 20 odst. 1 je příprava trestného činu možná pouze u zvlášť závažných zločinů.

2.3. Předčasně dokonané trestné činy

Předčasně dokonané trestné činy jsou právní fikcí spočívající v tom, že pachatel se svým přípravným jednáním, které samo o sobě není dokonáním trestného činu, dopustí jiného trestného činu. Tedy tím, že se přípravou ke spáchání zvlášť závažného zločinu nebo pokusu trestného činu, dokoná jiný trestný čin.⁷ Tato jednání jsou považována za předčasně dokonané trestné činy, jelikož jejich společenská škodlivost dosahuje takového stupně, že je třeba taková jednání postihovat jako dokonáný trestný čin.

2.4. Zákonná úprava, účel a funkce trestního práva a vývojových stadií

Vývojová stadia trestného jsou institutem trestního práva, které je nedílnou součástí veřejného práva českého právního řádu. Trestní právo jako celek se dělí na dvě části, a to na trestní právo hmotné a trestní právo procesní. Trestní právo hmotné má za úkol chránit práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy taxativně vypočtenými v trestněprávních normách. Tyto zájmy jsou různě důležité, některé je třeba chránit více, některé méně. Proto rozlišujeme vývojová stadia rozšiřující okruh zájmů, které je třeba chránit i tím způsobem, že trestní odpovědnost vzniká již tím, že se pachatel připravuje nebo se pokusí dokonání trestného činu. Již takovéto jednání je hodno trestat, jelikož zájem společnosti či jedince je natolik závažný a důležitý, že je třeba ho více chránit.

---

⁶ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁷ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 268.

V současné době je tato část trestního práva upravena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku ve znění pozdějších předpisů.⁸ Úpravu nacházíme v obecné části, konkrétně v § 20 přípravu trestného činu a v § 21 pokus trestného činu. Trestní právo hmotné je uplatňováno prostřednictvím trestního práva procesního. A to tak, že procesní normy upravují postup orgánů činných v trestním řízení, aby spáchané trestné činy byly řádně a náležitě zjištěny, osvětleny a pachatel na základě zákona spravedlivě potrestán.

V běžném životě vznikají různé vztahy mezi lidmi, nastávají různé situace, lidé se chovají určitým způsobem ať už dovořeným nebo nedovořeným. Všechny tyto možnosti jsou upraveny různými právními předpisy podle toho, v jaké oblasti (súkromé/ veřejné právo) se vyskytují, a také podle jejich závažnosti. Ne každé porušení právního předpisu je stejně závažné, neohrožuje zájmy společnosti stejným způsobem, nezasahuje do práva jiného ve stejném rozsahu, pokud tedy zasahuje, a proto každé takové porušení právního předpisu by mělo být podle své závažnosti i trestáno. Tuto samou hierarchii však vidíme i v samotné oblasti trestního práva přímo ve vývojových stádiích trestného činu. Stejně jako je trestný čin závažnějším proviněním než přestupek, tak i trestné činy dělíme dle své závažnosti na přečiny, zločiny a zvlášt' závažné zločiny.

V tuto chvíli je důležité si položit otázku, od kdy vstupuje na scénu trestní právo, od kdy má být takové jednání posuzováno dle trestních předpisů a od kdy je třeba společnost chránit prostředky trestního práva? Na tyto otázky odpovídá trestní zákoník zásadou subsidiarity trestní represe v § 12 odst. 2, dle které se trestní právo použije v nejkrajnějším případě, pokud nelze užít jiný právní předpis.⁹ Společenská škodlivost je v trestním zákoníku novým termínem, který nahradil nebezpečnost činu pro společnost. „*Opuštění pojmu nebezpečnosti činu pro společnost je namístě nejen proto, že je s ním spojeno tzv. třídní pojetí a třídní uplatňování trestního zákona, ale i pro jeho obsahovou nevhodnost, když z hlediska své povahy směřuje do budoucna. Vhodnějším pojmem je společenská škodlivost činu, která se vztahuje k spáchanému činu, který zasáhl zájmy chráněným trestním zákonem, a v tomto smyslu je tedy „poškodil“, a navazuje i na další pojmy použité v trestním zákoníku.*“¹⁰ Tedy ne

---

⁸ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 38.

⁹ Zásada subsidiarity trestní represe je upravena podrobně v kapitole 2.5.

¹⁰ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb.

každé narušení vztahů, které jsou chráněny trestním zákoníkem, je stejně závažné a ne v každém případě je třeba ho trestat. Závažnost zásahu do chráněných zájmů je třeba posuzovat ve vztahu k § 39 odst. 2 trestního zákoníku, kde je řečeno:

„Povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou, záměrem nebo cílem.“¹¹

Pokud je tedy takový čin závažný tím, že naplní určité znaky této definice, pak má být posuzován dle trestního práva. V této definici je zmíněná i míra zavinění, která je důležitá pro posuzování přípravy a pokusu trestného činu, jelikož tato stadia jsou možná pouze v úmyslné formě zavinění. Tyto okolnosti je tedy třeba pečlivě zvážit, abychom věděli, od kdy má přijít zásah trestního práva.

Stejně tak vývojová stadia rozlišujeme proto, aby byla trestána i jednání, která nakonec nenaplní skutkovou podstatu trestného činu, ale jsou škodlivá už jen tím, že se pachatel připravuje ke spáchání trestného činu, nebo že se o spáchání trestného činu pokusí. Účelem trestního práva hmotného je ochrana nejdůležitějších právních statků před trestnými činy. Nebylo by správné, aby si potenciální pachatel řekl: „Tak to zkusím, když to nevyjde, tak se nic nestane.“ Proto je nutné trestat i skutky, které nenaplní veškeré znaky skutkové podstaty trestného činu.

Trestní právo stanovuje rozsah vztahů a společenských hodnot, které jsou hodny ochrany, a v jaké míře je třeba je chránit. Ta skutečnost, že tyto vztahy a hodnoty jsou chráněny a že je za jejich porušení či ohrožení uložen pachateli spravedlivý trest, je zároveň snahou i těmto jednáním předcházet a v případě ukládání trestu pachateli je snaha uložit takový trest, který by měl vést k nápravě pachatele. Trestní právo tedy upravuje společenské vztahy, kterým stanoví určité „meze“, které nemají být překračovány. Trestní právo má důležitou úlohu ve společnosti, jeho účel a funkci dle nauky rozlišujeme a definujeme takto:

- Funkce ochranná – o této funkci jsem se zmínil již ve svém výkladu výše, smyslem této funkce je chránit jednotlivce i celou společnost před nejškodlivějšími útoky na chráněné objekty. O trestním právu se proto někdy

---

¹¹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

hovoří jako o právu „poslední instance“ ochrany; trestní právo jako ultima ratio (krajní prostředek...), ultimum remedium (poslední lék...).¹²

- Funkce preventivní – spočívá v předcházení páchaní trestné činnosti. Vyplývá ze zásady, že trest má zabezpečit ochranu společnosti před pachatelem tím, že vytváří podmínky na jejich převýchovu k tomu, aby pachatel trestné činnosti vedl řádný život, neuchyloval se k recidivě a současně působí preventivně ve společnosti.
- Funkce represivní – tato funkce spočívá v tom, že má za cíl působit na konkrétní pachatele trestné činnosti. Uložením trestu nebo trestních opatření je stát oprávněn zasahovat do práv a svobod občana.
- Funkce regulativní – společenské vztahy a soužití je třeba „upravovat“. Tato funkce reguluje společenské vztahy tím, že stanoví podmínky trestní odpovědnosti i beztrestnosti. Zakotvuje podmínky aplikace ochranných opatření, stanoví podmínky zániku trestnosti a trestu, stanoví působnost trestních zákonů a další.

2.5. Zásada subsidiarity trestní represe

Český právní řád se skládá z určitých právních odvětví (právo trestní, správní, finanční, atd.) podle toho jakou oblast upravuje. Trestní právo je v této hierarchii na nejvyšším stupni. To znamená, že trestní právo hmotné upravuje nejzávažnější zásahy do práv jednotlivců, společenských zájmů atd. Dá se tedy říci, že trestní právo hmotné vstupuje na scénu až jako poslední, pokud nelze použít jinou oblast práva, je posledním možným řešením. V praxi to znamená např.: ten, kdo spáchá přestupek je ve správním řízení potrestán sankcí stanovenou správními předpisy. Naproti tomu ten, kdo spáchá trestný čin, již nebude sankcionován ve správním řízení, ale v trestním řízení a bude mu udělena sankce dle trestních předpisů. Toto nám dokládá i samotný trestní zákoník, který v § 12 odst. 2 stanoví:

*„Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, v kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu“.*¹³

---

¹² KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 15.

¹³ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

3. Historie právní úpravy vývojových stádií trestného činu

3.1. Počátky úpravy vývojových stadií

Příprava ani pokus nebyly dlouho považovány za obecné stadium trestné činnosti, ale již ve stavovském právu se objevují formulace zahrnující trestnost pokusu.¹⁴ „Pokud by někdo ručnici na někoho namířil, bylo to již považováno za důkaz vražedného úmyslu (nemuselo přitom ani dojít k vystřelení) pachatele stíhal podle čl. 11¹⁵ trest smrti.“¹⁶ Dle kodexu Karla IV. „Maiestas Carolina“ je považováno za trestné tasení zbraně před králem, soudem nebo úřadem zemských desek či spiknutí za účelem usmrcení nějaké osoby. Další příklady nacházíme např. v Právech městských Království českého od Pavla Kristiána z Koldína. Tento jeho soupis městských práv upravuje mimo jiné i rozdíl mezi vraždou a mordem. Jako způsoby mordu je zde i pokus zabít střelnou zbraní, číhání v záloze s úmyslem zabít, najímání vrahů, travičství a kouzla, pokud by měla za následek smrt oběti.¹⁷

Významným obdobím pro vývoj trestního práva bylo 18. století, kdy bylo přijato několik významných trestních předpisů. Prvním z nich byl trestní zákoník Josefa I. z roku 1707. „*Constitutio criminalis Josephina* byla první samostatným trestním zákoníkem vydaným v českých zemích“.¹⁸ V tomto zákoníku nacházíme jako trestný pokus vraždy jedem, který je trestán, jako by byla vražda dokonána. Tento zákoník byl následně v roce 1768 nahrazen zákoníkem Marie Terezie známým jako *Constitutio criminalis Theresiana*. V tomto předpise bylo vzhledem k pokusu zaujato subjektivní hledisko. „*Trestá se tu každé, jakkoliv utvářené vnější a projevení zločinné vůle. Důsledkem toho je, že jsou trestná i přípravná jednání a veškeré druhy nezpůsobitelného pokusu.*“¹⁹ Velmi brzy však byla *Theresiana* nahrazena vlivem osvícenství trestním zákoníkem Josefa II. z roku 1787. V otázce pokusu zde došlo k podstatné změně v tom smyslu, že je na něj pohlíženo objektivně. „*K trestnosti pokusu již nestačil pouhý vnější projev zločinné vůle, nýbrž muselo se tak stát*

---

¹⁴ MALÝ K: Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: Univerzita Karlova 1989. s. 23.

¹⁵ MALÝ K: Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: Univerzita Karlova 1989. s. 115.

¹⁶ Zřízení o ručnicích z.r. 1524.

¹⁷ MALÝ K: Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: Univerzita Karlova 1989. s. 181.

¹⁸ SALÁK P. a TAUCHEN J.: Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků), Brno: Masarykova Univerzita 2009. s. 69.

¹⁹ EYSSELT E.: Pokus o trestný čin. Praha: Linhart, 1947. s. 53.

*určitým způsobem, a to tím, že pachatel se již chystal ke skutečnému provedení činu.*²⁰

3.2. Úprava mezi lety 1803 - 1950

Josefovou zákoníku byly vytýkány velké nedostatky (především v krutých trestech). Rok po jeho smrti v roce 1796 byla ustanovena zvláštní komise, která vytvořila novou osnovu trestního zákoníku. Ještě v témže roce byla pak vyhlášena jako Západohaličský trestní zákoník pro Západní Halič a po určitých úpravách 3. září 1803 pro ostatní monarchii pod názvem Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích.²¹ Za trestný označuje pokus, návod a pomoc. Tento trestní zákoník se stal velmi významným v historii českého trestního práva a platil zde až do roku 1950, jelikož trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř.z., byl vlastně pouhou novelizací tohoto trestního zákoníku. Stejně tedy jako Západohaličský zákoník upravuje jako trestný pokus, návod a pomoc. Zákoník z roku 1852 převzal přípravu pokusu zločinného z § 12 zákoníku z roku 1803 a v § 8 stanoví:

„Ke zločinu není potřeba, aby čin skutečně byl dokonán. Již pokus zlého skutku jest zločinem, jakmile zlomyslník předsevzal nějaký čin, který ke skutečnému vykonání vede; k dokonání zločinu však jen pro nemohoucnost, pro překážku odjinud v to příšlou nebo náhodou nedošlo. Proto užití se má ve všech případech, kde zákon zvláštních výjimek nenařizuje, všelikých ustanovení pro zločiny vůbec daných i na pokusy zločinné, a trestati jest pokus zlého skutku za použití § 47 lit. a) týmž trestem, jenž uložen na zločin dokonáný.“²²

Z tohoto ustanovení vyplývá, že je třeba pro pokus úmyslné zavinění a jednání vedoucí k dokonání zločinu. Nejedná se o zločin dokonáný a na pokus se vztahuje stejná trestní sazba jako na dokonání. Skutečnost, že zločin nebyl dokonán, byla považována za polehčující okolnost. Příprava jako obecné stadium upravena nebyla. Pouze některá přípravná jednání byla prohlášena za dokonáný zločin, podobně jako dnes máme předčasně dokonané trestné činy.

---

²⁰ KUČERA P.: Pokus trestného činu: Nástin historického vývoje, Trestní právo, 2008, roč. 13. č. 6. s. 36.

²¹ MALÝ K. a kol.: Dějiny Československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2005. s. 199.

²² Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř.z.

Jak již bylo řečeno, tento trestní zákon na našem území platil velmi dlouho. Po první světové válce byl na základě recepčního zákona č. 11/1918 Sb. přejet do československého právního řádu. Ve dvacátých a třicátých letech zde bylo mnoho snah o novou kodifikaci trestního práva. Bylo připraveno několik osnov, avšak žádná nebyla přijata. Druhá světová válka tyto snahy přerušila a trestní zákoník z roku 1852 přežil i druhou světovou válku. Až po únoru 1948 vedení KSČ rozhodlo o tom, že podpoří proměnu celého československého práva během tzv. „právníké dvouletky“, která měla přinést zásadní změnu právního řádu v podobě kodifikace.²³ Z tohoto období vzešlo mnoho nových zákonů a mezi nimi i nový trestní zákon č. 86/1950 Sb.

3.3. Trestní zákon z roku 1950

„Pro nový trestní zákoník z roku 1950 je charakteristické opuštění původní rakouské právní kultury a naopak ovlivnění sovětským právem a třídním přístupem.“²⁴ Ačkoli platil pouze jedenáct let, prošel novelizacemi vzhledem ke komunistickému vývoji a potřebám strany. Tomuto zákoníku, a bylo mu to často vytýkáno, stále chyběla úprava přípravy trestného činu, jako obecná forma trestné činnosti. Byla zde upravena pouze určitá přípravná jednání, která byla považována za samostatné dokonané trestné činy. Upravena nebyla především proto, že zákonodárce ji nepovažoval obecně za společensky škodlivou. *„Účinná ochrana společenských zájmů uvedených v čele zákona vyžaduje, aby byl trestem postižen také pokus trestného činu (§5). Podmínkou je ovšem i zde, že již toto jednání samo je nebezpečné pro společnost.“²⁵* Ani v důvodové zprávě nenacházíme zmínku o tom, že by bylo třeba přípravu trestat jako obecnou formu trestné činnosti.

Příprava sice v zákoníku obsažena nebyla, zato pokus trestného činu měl svou úpravu v § 5 odst. 1., ve kterém bylo řečeno, že pokusem je:

„Jednání pro společnost nebezpečné, jehož se pachatel dopustil v úmyslu způsobit výsledek uvedený v zákoně, je pokusem trestného činu, jestliže tento výsledek nenastane“.²⁶

---

²³ KUKLÍK J. a kol.: Vývoj Česko-slovenského práva 1945 – 1989, 1. vydání, Praha: Linde 2009. s. 122.

²⁴ KUKLÍK J. a kol.: Vývoj Česko-slovenského práva 1945 – 1989, 1. vydání, Praha: Linde 2009. s. 153.

²⁵ Důvodová zpráva k trestnímu zákonu č. 86/1950 Sb.

²⁶ Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Z tohoto ustanovení je vidět, že oproti původní úpravě došlo k několika podstatným změnám.

Tou první je ta, že se přešlo na materiálně-formální pojetí trestného činu. Znakem trestného činu se stala společenská škodlivost a tím pádem se stal znakem i pro pokus trestného činu. Toto ustanovení hrálo důležitou roli v otázce trestnosti, zejména pak v otázce trestnosti nezpůsobitelného pokusu. Pro posouzení jeho trestnosti hrála důležitou roli společenská nebezpečnost.

Druhou významnou změnou bylo, že se na pokus začalo nahlížet z hlediska subjektivní teorie. Starší nauky trestního práva rozlišovaly mezi subjektivní a objektivní teorií pokusu trestného činu. Rozdíl spočíval v tom, že: „*teorie objektivní vycházely z toho, jak dalece svým jednáním pachatel dal najevo úmysl spáchat trestný čin.*“²⁷ Posuzovaly tedy pachatelovu činnost objektivně, tedy zda započal s jednáním, které znamenalo, že pachatel začal naplňovat jednání uvedené ve skutkové podstatě trestného činu. „*Subjektivní teorie pokusu naproti tomu kladly důraz na úmysl pachatele dokonat trestný čin.*“²⁸ Co se týče trestnosti pokusu trestného činu, tak její úprava se blíží úpravě, jakou známe dnes, jelikož byla upravena v § 5 odst. 2 takto: „*Pokus trestného činu je trestný jako trestný čin sám, avšak při výměře trestu se přihlédne k okolnostem a důvodům, pro něž k výsledku uvedenému v zákoně nedošlo, a k tomu, jak se jednání k tomuto výsledku přiblížilo.*“²⁹ Z tohoto ustanovení lze vysledovat, že uvážení soudu při ukládání trestu mělo velký prostor. Poslední 3. odst se věnoval zániku trestnosti pokusu. Zánik trestnosti byl oproti dnešním zákonným úpravám upraven velmi jednoduše, jelikož jeho znění bylo následovné: „*pokus není trestný, upustil-li pachatel dobrovolně o způsobení výsledku uvedeného v zákoně*“.³⁰ K zániku trestnosti pokusu stačilo tedy splnit pouze jedinou zákonnou podmínku, kterou bylo dobrovolné upuštění od dalšího jednání a způsobení škodlivého následku.

---

²⁷ NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: Trestní právo hmotné, I. obecná část, 2. přepracované vydání, Praha: Codex 1995.s. 148.

²⁸ NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: Trestní právo hmotné, I. obecná část, 2. přepracované vydání, Praha: Codex 1995.s. 148.

²⁹ Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

³⁰ Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

3.4. Trestní zákon z roku 1961

Roku 1960 byla přijata nová ústava a byla zvolena cesta rekodifikovat celá právní odvětví tak, aby lépe reflektovala ideologická východiska daná ústavou.³¹ Vzhledem k novelizacím, které proběhly v roce 1956, byl nový trestní zákon připraven již v roce 1961, přijat byl Národním shromážděním 29. listopadu 1961 a publikován byl pod číslem 140/1961 Sb. Trestní zákon nabyl účinnosti dnem 1.1.1962 a byl nahrazen až zákonem č. 40/2009 Sb. s účinností od 1.1.2010. Jedná se tedy o přímého předchůdce současné právní úpravy. Co se týče vývojových stadií, tak se tento trestní zákon stal v jejich vývoji klíčovým, jelikož jako první uzákonil přípravu trestného činu jako obecnou formu trestné činnosti. V důvodové zprávě trestního bylo uvedeno, že je třeba bojovat proti kriminalitě a postihovat i ta jednání, která směřují k dokonání trestného činu. „*Boj proti kriminalitě a ochrana naší společnosti vyžaduje, aby trestem nebyl postižen jen ten, kdo dokoná trestný čin, ale i ten, kdo podnikne jednání nebezpečné povahy směřující k spáchání trestného činu (příprava k trestnému činu podle § 7), anebo kdo se pokusí trestný čin dokonat (pokus trestného činu podle § 8).*“³²

Zákonodárce již v dřívějších dobách považoval za potřebné trestat přípravu trestné činnosti, což vidíme z toho, že již dříve byly určité druhy přípravy považovány za dokonání trestný čin, ale až nyní ho zákonodárce vzhledem k určité míře škodlivosti uzákonil jako obecnou formu trestné činnosti.

Stejně jako v zákoně z roku 1950 zde nacházíme materiálně-formální pojetí trestného činu, které znamenalo to, že aby se jednalo o trestný čin, musel být v prvé řadě splněn znak materiální a poté znak formální. Pokud chyběl znak materiální, nejednalo se totiž o trestný čin. Těmito znaky byly:

- nebezpečnost činu pro společnost, jako znak materiální,
- a znaky uvedené v zákoně, jako znak formální.³³

Nebezpečnost činu pro společnost jako podmínka trestného činu musela být vždy splněna, pokud by nebyla, pak by se dle § 3 odst. 2³⁴ o trestný čin vůbec nejednalo.

---

³¹ KUKLÍK J. a kol.: Vývoj Česko-slovenského práva 1945 – 1989, 1. vydání, Praha: Linde 2009. s. 40.

³² Důvodová zpráva k trestnímu zákonu č. 149/1961 Sb.

³³ NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: Trestní právo hmotné, I. obecná část, 2. přepracované vydání, Praha: Codex 1995. s. 148.

Stupeň nebezpečnosti byl pak hodnocen dle § 3 odst. 4.³⁵ Toto ustanovení, díky kterému bylo potřeba hodnotit míru nebezpečnosti, mělo dvojí význam. Prvým bylo to, že se rozhodovalo o tom, zda se vůbec jedná o trestný čin, a druhým to, že díky nutnosti zvažovat i veškeré okolnosti trestného činu, bylo rozhodováno i o tom, zda se jedná o trestný čin méně či více závažný.³⁶

Úprava přípravy trestného činu, prošla během účinnosti zákona z roku 1961 jednou velmi zásadní změnou. Zákonodárce zprvu upravil přípravu velmi obecně jako obecnou formu trestné činnosti u každého trestného činu. Tato úprava byla novelizována zákonem č.175/1990 Sb., který stanovil trestnost přípravy pouze u zvlášť závažných zločinů. Příprava byla tedy nakonec upravena v § 7 odst. 1 takto:

„Jednání pro společnost nebezpečné, které záleží v organizování zvlášť závažného trestného činu, v opatrování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému trestnému činu anebo v jiném úmyslném vytváření podmínek pro jeho spáchání, je přípravou k trestnému činu, jestliže nedošlo k pokusu ani dokonání trestného činu.“³⁷

Z tohoto ustanovení vidíme, že úprava přípravy byla nakonec podobná té současné, a změna přišla s tím, že se přešlo na formálně-materiální pojetí trestného činu.

Pokus trestného činu byl oproti předchozí úpravě uzákoněn velmi odlišně. V § 8 odst. 1 bylo řečeno, že pokusem se rozumí:

„Jednání pro společnost nebezpečné, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.“³⁸

Důležitou změnou bylo zavedení slova „bezprostřednost“, tedy že jednání musí bezprostředně směřovat k dokonání trestného činu, ke kterému však nedošlo.

---

³⁴ § 3 odst. 2 z. č. 140/1961 Sb. „Čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, není trestným činem, i když jinak vykazuje znaky trestného činu“.

³⁵ § 3 odst. 4 z. č. 140/1961 Sb. „Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohmutkou.“

³⁶ TOLAR J. Trestní kodexy (trestné činy, přečiny, přestupky) text s judikaturou, 2. přepracované vydání, Praha: Naše vojsko 1979. s. 2.

³⁷ Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

³⁸ Trestní zákon č. 140/1961 Sb.

U přípravy i pokusu trestného činu byl zbytek úpravy téměř totožný s tím, jak ho známe dnes. Při výměře druhu trestu se vycházelo ze zásady, že obojí je trestné dle sazby stanovené za trestný čin.³⁹ V § 7 odst. 3 a 8 odst. 3 byl upraven zánik trestnosti, pro které bylo nutné:

- dobrovolné upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a odstraněním nebezpečí, nebo
- dobrovolným včasným oznámením o přípravě nebo pokusu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.⁴⁰

Zákon znal i ustanovení o tzv. kvalifikované přípravě a pokusu v § 7 odst. 4 a § 8 odst. 4. Rozdílem pak bylo to, že zde nebyla upravena možnost zániku trestní odpovědnosti při účasti více osob na trestném činu.

Trestní zákon z roku 1961 byl mnohokrát novelizován, ale zcela nahrazen byl až trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., který nabyl účinnosti dnem 1.1.2010.

---

³⁹ SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D.: Systém československého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplnění vydání, Praha: Orac 2003. s. 349.

⁴⁰ NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: Trestní právo hmotné, I. obecná část, 2. přepracované vydání, Praha: Codex 1995. s. 153.

4. Příprava trestného činu

4.1. Pojem přípravy a úprava přípravy v trestním zákoníku

Jak bylo řečeno v úvodní kapitole o vývojových stádiích, trestný čin může procházet několika vývojovými etapami, které na sebe časově navazují. „*Příprava je prvním trestněprávně relevantním stadiem na cestě od pojetí úmyslu spáchat trestný čin ke spáchání trestného činu.*“⁴¹ Dle platné právní úpravy však přípravné jednání není trestné u všech trestných činů. Příprava je v § 20 odst. 1 trestního zákoníku definována jako:

*„Jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, zejména v jeho organizování, opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů k jeho spáchání, ve spolčení, srocení, v návodu nebo pomoci k takovému zločinu, je přípravou jen tehdy, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví a pokud nedošlo k pokusu ani dokonání zvláště závažného zločinu.“*⁴²

Z tohoto ustanovení vidíme, že určité formy přípravného jednání postih vyžadují, jiné naopak nikoli. Vycházíme ze zásady subsidiarity trestní represe, ze které můžeme vyvodit, že čím společensky závažnější je trestný čin, tím širší škála vývojových stadií by měla podléhat trestnosti.⁴³ Společnost je třeba chránit a to i preventivně před pácháním trestné činnosti. „*Bylo by jistě zahanbující pro orgány policie, kdyby měly nečinně přihlížet přípravě trestného činu a nemohly zakročit způsobem stanoveným pro trestné činy.*“⁴⁴ V některých méně závažných případech by však trestat přípravná jednání bylo příliš přísné vzhledem ke svému rozsahu škodlivosti. Proto je příprava trestná pouze u zvláště závažných zločinů, tj. u trestných činů, jejichž horní hranice trestní sazby převyšuje deset let a pouze pokud je tak stanoveno ve zvláštní části trestního zákoníku. Abychom tedy mohli trestat přípravná jednání, je třeba nejprve zjistit, zda se jedná o zvláště závažný zločin a zda

---

⁴¹ JELÍNEK Jiří a kol. Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 269.

⁴² Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů..

⁴³ JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges, 2009., s. 35.

⁴⁴ SOLNAR V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D. VANDUCHOVÁ M.: Systém českého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti. 1. vydání. Praha: Noatrix, 2009. s. 340.

je u něj stanovena trestnost přípravy. Současná právní úprava stanoví rozsah trestnosti velmi úzce. Dle mého názoru by trestnost měla být rozšířena i na zločiny (viz. kapitola 10.1.).

Přípravná jednání jsou často ještě velmi vzdálena dokonání trestného činu a v mnohých případech je i velmi těžké posoudit, zda se jedná o přípravu trestného činu, nebo o skutek, který nemá pro trestní právo žádný význam. Kupříkladu při nákupu střelné zbraně, pokud neznáme úmysl toho, kdo si zbraň kupuje. Nemůžeme vědět, zda si zbraň opatřuje ke spáchání trestného činu vraždy, nebo zda pouze má v úmyslu si pořídit sbírku zbraní, nebo chce pouze chodit cvičně střílet na střelnice. Z tohoto hlediska je příprava velmi těžkým stadiem k posouzení.

Z objektivní stránky přípravou trestného činu rozumíme jednání, které směřuje ke spáchání individuálně určitého zvlášť závažného zločinu. Vyznačuje se nedostatkem následku a zároveň nenastalo stadium dokonání ani pokusu. Po subjektivní stránce se vždy jedná o zavinění ve formě úmyslu. Není možné, aby se pachatel dopustil přípravného jednání u činu, který sám spáchat nechtěl.

Ze shora uvedeného je zřejmé, že přípravu trestného činu lze charakterizovat takto:

- příprava je jednání směřující k individuálně určitému zvlášť závažnému zločinu,
- příprava je jednání úmyslné,
- příprava je možná jen za podmínky, že nedošlo k pokusu nebo k dokonání trestného činu,
- příprava k trestnému činu je trestná, jen pokud to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví.⁴⁵

4.2. Formy přípravy

Přípravného jednání je možné se dopustit různými způsoby – formami. V § 20 odst. 1 trestního zákoníku není uveden taxativní, ale pouze demonstrativní výčet přípravných jednání, z čehož vyplývá, že se takového jednání pachatel může dopustit i jiným způsobem. Demonstrativně jsou v trestním zákoníku uvedena tato jednání:

- úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu,

---

⁴⁵ NOVOTNÝ F. a kol.: Trestní právo hmotné, 3. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk 2010. s. 190.

- opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů ke spáchání trestného činu,
- organizování, navádění a pomoc k trestnému činu,
- spolčení a srocení.

Z tohoto vidíme, že tato popsaná jednání nejsou zásadně uvedena jako znaky skutkové podstaty trestných činů ve zvláštní části trestního zákoníku, ani se nijak bezprostředně neblíží k dokonání trestného činu, pouze vytváří podmínky, za kterých je možné zvláště závažný zločin dokonat.⁴⁶ A dále z tohoto výčtu je také možné vypožorovat, že příprava trestného činu může směřovat buď k tomu, že pachatel přípravy si svým jednáním opatřuje prostředky k trestnému činu, který posléze sám spáchá nebo další možnost je ta, že pachatel svým jednáním ve formě účastenství zorganizuje, vzbudí v pachateli rozhodnutí spáchat trestný čin nebo mu k tomu určitým způsobem pomůže, tedy dopustí se přípravného jednání ve „prospěch“ někoho jiného. Poslední možností je, že z přípravného jednání vyvstanou podmínky pro spáchání trestného činu pro toho, kdo se takového jednání sám dopustil, ale i pro další osoby. Typickým příkladem takového jednání je např. spolčení.

4.2.1. Úmyslné vytváření podmínek pro spáchání trestného činu

Úmyslným vytvářením podmínek pro spáchání trestného činu jsou taková jednání, kdy se pachatel chystá ke spáchání zvláště závažného zločinu, ovšem nesmí dojít k pokusu ani k dokonání. Uvedme si pro objasnění příklad z praxe. Pachatel se rozhodne spáchat trestný čin vraždy. V tomto případě by vytvářením podmínek ke spáchání byla ta skutečnost, kdy by si pachatel procházel cestu, kterou budoucí oběť chodí z práce každý den a vybíral by nejvhodnější místo ke spáchání vraždy.

4.2.2. Opatřování nebo přizpůsobování prostředků nebo nástrojů ke spáchání trestného činu

Opatřováním nebo přizpůsobováním prostředkům nebo nástrojů ke spáchání trestného činu je myšlena ta činnost, kdy si pachatel reálně obstarává prostředky, díky kterým bude schopný uskutečnit svůj úmysl spáchat zvláště závažný zločin. Pokud zůstaneme u již shora uvedeného příkladu, kdy se pachatel připravuje spáchat

---

⁴⁶ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 270.

trestný čin vraždy, tak v tomto případě by do této možnosti spadalo jednání, kdy si pachatel opatří pistoli, kterou posléze oběť zastřelí. Opatřit si ji může různým způsobem. Může si ji půjčit, koupit nebo ji může také ukrást. V tomto případě by však mohl nastat i případ kvalifikované přípravy. Této problematice se věnuji v kapitole 4.3.2.

4.2.3. Organizování, návod a pomoc k trestnému činu

Organizováním je dle trestního zákoníku myšleno zosnování či řízení trestného činu. Návodem pak vzbuzení rozhodnutí v jiné osobě, aby spáchala trestný čin. Pomocí pak rozumíme umožnění nebo usnadnění jinému spáchat trestný čin. Jedná se o pluralitní formy trestné činnosti páchané ve formě účastenství, upravené v § 24 trestního zákoníku.

4.2.4. Spolčení a srocení

Spolčení je dohodou dvou nebo více osob ohledně zvláště závažného trestného zločinu, který se pachatelé chystají spáchat v budoucnosti, přičemž tato dohoda nemusí být úplná, resp. pachatelé se nemusí ihned dohodnout na všech detailech, a nemusí být ani uzavřena výslovně.⁴⁷

„Srocení je forma přípravy blížká spolčení. Je shluknutím nejméně tří osob, k němuž došlo třeba faktickou cestou na určitém místě, k spáchání individuálně určité násilné trestní činnosti, k níž má již v přítomnosti dojít. Účastníkem je i ten, kdo se k němu připojí, jsa si vědom jeho účelu“⁴⁸.

4.3. Druhy přípravy

4.3.1. Nezpůsobilá příprava

Stejně jako nezpůsobilý pokus trestného činu, tak i jeho přípravu dělíme do tří kategorií. Do těchto kategorií je dělena dle toho, čeho se konkrétní nezpůsobilost týká. V teorii a praxi rozlišujeme nezpůsobilost na předmětu útoku, nezpůsobilost subjektu a nezpůsobilost na prostředcích.⁴⁹

---

⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář, I. díl, 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2009. s. 226.

⁴⁸ MATYS K a kol. Trestní zákon, komentář, I. část obecná, Praha: Panorama 1980, s. 59.

⁴⁹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 276.

4.3.1.1. Příprava trestného na nezpůsobilém předmětu útoku

U tohoto druhu nezpůsobilé přípravy je důležité, zda předmět útoku, který se pachatel chystá ohrozit, je způsobilý k tomu, aby na něm mohl být spáchán zvlášť závažný zločin. Např. trestný čin vraždy nelze spáchat již na mrtvém. Pachatel se připravuje spáchat trestný čin vraždy, ale neví, že ten, koho se rozhodl usmrtit, je již mrtvý.

4.3.1.2. Příprava trestného činu nezpůsobilým subjektem

Zde se jedná o přípravu takovou, kdy pachatel neví, že se takového zvlášť závažného činu nemůže dopustit, jelikož k němu není způsobilý, ačkoliv třeba dříve k němu způsobilý byl a proto se připravuje ho spáchat. Z nauky trestního práva víme, že některých trestných činů se může dopustit pouze speciální subjekt. Vojenských trestných se činů se tedy může dopustit pouze voják a nikoliv obecný subjekt. Tedy pokud se pachatel mylně domnívá, že je stále vojákem (neví, že byl propuštěn) a chystá se dle § 381 trestního zákoníku užít násilí vůči nadřízenému, nemůže se takové přípravy dopustit, jelikož již není vojákem.

4.3.1.3. Příprava trestného činu nezpůsobilými prostředky

V tomto případě se pachatel připravuje ke spáchání zvlášť závažného zločinu, ovšem neví, že prostředky, které si k tomu připravuje, nejsou způsobilé způsobit požadovaný následek. Nelze jimi takového výsledku dosáhnout. Jako příklad uvádím přípravu teroristického útoku dle § 311 odst. 1. písm. a). Pachatel se připravuje k tomuto činu tím, že si opatří výbušninu, ale netuší, že tato výbušnina je nefunkční a tudíž s ní nelze spáchat trestný čin.

4.3.2. Kvalifikovaná příprava

Pojem kvalifikovaná příprava je upraven v § 20 odst. 5 trestního zákoníku, který říká, že není dotčena trestní odpovědnost pachatele za jiný dokonáný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odst. 1 spáchal.⁵⁰ Kvalifikovaná příprava tedy úzce souvisí se zánikem trestní odpovědnosti za přípravu trestného činu, (této problematice se věnuji v kapitole 7). Kvalifikovaná příprava je případ, kdy pachatel, který se ještě nedopustil pokusu ani dokonání trestného činu, dobrovolně od přípravy

---

⁵⁰ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

upustí a odstraní nebezpečí, které z takového jednání vzniklo. Pro lepší vysvětlení tohoto institutu se pokusím uvést názorný příklad z praxe. Pachatel si obstará pistoli za účelem spáchání trestného činu vraždy. Později si však svůj úmysl rozmyslí a pistoli prodá, čímž upustí od přípravy zvlášť závažného zločinu. V tomto případě zaniká jeho trestní odpovědnost pro přípravu vraždy. Svým jednáním však naplnil skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného ozbrojování dle § 278 zvláštní části trestního zákoníku.

5. Pokus trestného činu

5.1. Pojem pokusu trestného činu a jeho úprava v trestním zákoníku

Stadiem pokusu trestného činu se v časové posloupnosti dostáváme do další fáze vývoje v páčání trestného činu. Pokus je obecnou formou trestného činu. Pachatel je za pokus odpovědný přesto, že nenaplnil všechny znaky skutkové podstaty trestného činu.⁵¹ Zatímco vývojové stadium přípravy bylo zvláštní formou, které se vztahovalo pouze na zvlášť závažné zločiny, u kterých tak bylo stanoveno, pak vývojové stadium pokusu je formou obecnou v tom smyslu, že pokus je za určitých okolností možný u všech trestných činů. Vymezen je v § 21 trestního zákoníku, ve kterém je v 1. odst. stanoveno následující:

„Jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo.“⁵²

Čím více se blížíme k dokonání trestného činu, tedy k nejzávažnější formě trestné činnosti, tím více se nám rozšiřuje okruh společenských vztahů, které je třeba chránit. Je správné, že pokus trestného činu je trestný ve všech případech, a není omezen pouze na určité trestné činy, jelikož závažnost pokusu trestného činu je velmi vysoká a často zůstane pouze u pokusu a nedojde k dokonání nezávisle na vůli pachatele trestného činu. Řekl bych, že ve většině případů je pokus stejně závažný a společensky škodlivý jako dokonáný trestný čin, jelikož pachatel již učinil vše, co považoval za nutné k dokonání trestného činu.

5.2. Znaky pokusu

Z definice pokusu trestného činu lze vyvodit znaky, které jsou pro něj charakterizující. Z objektivní stránky jsou to dva znaky. Tím prvním rozumíme jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání individuálně určeného trestného činu, a druhým je nedostatek dokonání neboli nedostatečný následek. Po objektivní

---

⁵¹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges, 2009. s. 36.

⁵² Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

stránce máme na mysli formu zavinění. Stejně jako u přípravy je pokus možný spáchat pouze ve formě úmyslného zavinění.⁵³

5.2.1. Jednání bezprostředně směřující k dokonání trestného činu

Pro tento znak pokusu trestného činu je rozhodující slovo „bezprostředně“. Je důležité správně pochopit jeho význam.

Dle literatury můžeme jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu chápat ve dvojitým smyslu. Za prvé je to takové jednání, kdy pachatel začal uskutečňovat jednání popsané v příslušné skutkové podstatě trestného činu. Za druhé je to jednání, které má bezprostřední význam pro dokonání trestného činu. Zpravidla je v nejužší časové spojitosti s následkem, který má nastat, a zpravidla je pácháno na místě, kde měl být trestný čin dokonán.⁵⁴

Pokud jde o první případ, máme tím na mysli, že pachatel začal naplňovat znak objektivní stránky, ale ještě tak neučinil zcela.⁵⁵ Hovoříme tedy o tzv. „počátku provádění“.⁵⁶ Pachatel tedy bezprostředně ohrožuje předmět svého útoku. Pro lepší pochopení názorný příklad praxe: pachatel na ulici strčí poškozené ruku do kabelky s úmyslem jí i z ní odcizit peněženku, mobilní telefon, popřípadě jiné cennosti. Je-li skutková podstata složena z více jednání, pak pokusem rozumíme již započetí prvního jednání. U trestného činu znásilnění, by tak pokusem již bylo násilné jednání pachatele, na které by bezprostředně navázal samotný pohlavní styk.

Druhým případ nastává ve chvíli, kdy pachatel ještě nezačal s naplňováním znaků skutkové podstaty trestného činu, ale vzhledem k okolnostem se má za to, že tak bezprostředně učiní. Pachatel se dostává do závěrečné fáze své činnosti. Tato fáze se dá také charakterizovat tak, že pachatel odstraňuje poslední překážku, která mu brání spáchat trestný čin. Tuto překážku můžeme rozdělit jako překážku rozhodnou a nerozhodnou.

---

⁵³ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. vydání. Praha: C. H. BECK. 2009. s. 284.

⁵⁴ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁵⁵ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. vydání. Praha: C. H. BECK. 2009. s. 284.

⁵⁶ SOLNAŘ V., FENYK J., ČÍSAŘOVÁ D.: Systém československého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplnění vydání, Praha: Orac 2003. s. 328.

V případě překážky nerozhodné zde vlastně ani žádná překážka není. V praxi to znamená, že pachateli nic nebrání, aby dokonal trestný čin, ale k dokonání se pachatel ještě nedostal. Takovým jednáním je třeba natáhnutí pistole, její zvednutí a míření na budoucí oběť.

Mluvíme-li o poslední rozhodné překážce, pak myslíme „překážku v bezprostředně materiálním významu, bez jejíhož odstranění v konkrétním případě nelze ani začít naplňovat znaky jednání příslušné skutkové podstaty, natož trestný čin dokonat“⁵⁷ Například: pachatel se pokouší vykopnout dveře bytu, do kterého hodlá vstoupit a krást v něm.

Dalšími pomocnými kritérii dle Šámala⁵⁸ jsou místní a časová určenost. Časová určenost znamená, že pachatel je z hlediska své činnosti skoro na konci, a dá se neprodleně očekávat dokonání trestného činu. Místní určeností pak myslíme, že se pachatel již nachází na místě činu.

5.2.2. Úmysl trestný čin spáchat

Tento znak se týká subjektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, a to konkrétně zaviněním. Jak vidíme ze samotného trestního zákoníku v § 21 „...pachatel dopustil v úmyslu trestný čin...“⁵⁹, je možné trestný čin spáchat pouze v úmyslné formě zaviněním. Otázkou pak je, zda ve formě úmyslu přímého nebo zda postačuje i úmysl nepřímý. Dle prof. Solnaře nelze úmysl nepřímý vyloučit, což dokládá příkladem: „*věk oběti nižší než 15 let u pohlavního zneužití. Pokus je zde možný. Pachatel může chtít pohlavně zneužít určitou dívku, jejíž věk nezná, i pro případ, že nedosáhla věku 15 let, a o to se pokusit. Poněvadž pak zavinění se musí vztahovat k celému činu, musíme i v těchto případech čin pokládat za zaviněný jen úmyslem nepřímým, třebaže pachatel „materiálně následek“ přímo chtěl*“.⁶⁰

---

⁵⁷ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 285.

⁵⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář, I. díl, 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2009. s. 238.

⁵⁹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁰ SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D.: Systém československého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplnění vydání, Praha: Orac 2003. s. 328.

5.2.3. Nedostatek dokonání trestného činu

„Trestný čin není dokonán, pokud nejsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty trestného činu uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku.“⁶¹ Z této definice je nejlépe poznat, kde je rozdíl mezi pokusem trestného činu a jeho dokonáním. Rozdíl je tedy v tom, že u pokusu nejsou naplněny všechny znaky skutkové podstaty a nenastává následek takový, jaký by nastal u dokonání trestného činu. Pokus pouze působí tu skutečnost, že vyvolává nebezpečí způsobení takového následku. U pokusu trestného činu se v celém rozsahu nikdy nerozvine kauzální nexus mezi jednáním pachatele a následkem.⁶²

5.3. Druhy pokusu

Zatímco formy přípravného jednání jsou v trestním zákoníku demonstrativně uvedeny, pak druhy pokusu v zákoně nenajdeme. Dle literatury rozdělujeme pokus na ukončený a neukončený, kvalifikovaný a nezpůsobilý, který se dále dělí dle toho, v čem je spatřována nezpůsobilost.

5.3.1. Ukončený a neukončený pokus

V tomto případě rozdělení zkoumáme, zda pachatel již učinil vše, co považoval za nutné k dokonání trestného činu. Praktický význam tohoto dělení nacházíme v tom, že při neukončeném pokusu má pachatel ještě čas k tomu, aby případně svého jednání zanechal a dobrovolně upustil od dokonání trestného činu. U pokusu ukončeného je tato možnost značně snížena.⁶³

5.3.1.1. Ukončený pokus

Pokus ukončený spočívá v tom, že pachatel vykonal vše, co sám považuje za nutné pro dokonání trestného činu. Ovšem i když toto všechno učiní, tak přesto z nějakého důvodu k dokonání nedojde. Pokud by pachatel po poškozeném vystřelil s úmyslem ho usmrtit, ale netrefil by se, tedy nezpůsobil by zamýšlený následek, jednalo by se o pokus ukončený. I v případě ukončeného pokusu je možné splnit podmínky dobrovolného upuštění. Například atentátník se chystá odpálit časovanou

---

⁶¹ NOVOTNÝ F. a kol.: Trestní právo hmotné, 3. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk 2010. s. 190.

⁶² JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁶³ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 286.

bombu, spustí odpočet, který za minutu způsobí výbuch a smrt několika osob. Tím se dopustí pokusu ukončeného. Kdyby si však vše během spuštění odpočtu a výbuchem rozmyslel, bombu zneškodnil a zamezil by tím způsobení následku, pak by šlo i v případě ukončeného pokusu uvažovat o splnění podmínky dobrovolného upuštění od dokonání.

5.3.1.2. Neukončený pokus

Co se týče pokusu neukončeného, pak zde pachatel započal s jednáním, které směřuje k dokonání trestného činu, ale neučinil vše potřebné, co považoval za nutné k dokonání trestného činu. Typickým příkladem tohoto pokusu, který je uváděn v mnohých literaturách, je příklad s podáváním jedu poškozenému. Pachatel v úmyslu usmrtit poškozeného mu začne podávat jed, který by při opakovaném požití způsobil smrt. Po podání první dávky nebo dávek, které však ještě smrt způsobit nemohou, od tohoto úmyslu upustí. Pachatel neučinil vše, co považuje za nutné k dokonání trestného činu a poškozený tedy nezemře.

5.3.2. Kvalifikovaný pokus

Kvalifikovaný pokus je konstruován podobně jako kvalifikovaná příprava. Je upraven v § 21 odst. 5 trestního zákoníku, který říká: „*ustanovením odstavců 3 a 4 není dotčena trestní odpovědnost pachatele za jiný dokonáný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odstavci 1 spáchal*“⁶⁴. Odstavce 3 a 4 § 21 trestního zákoníku se týkají zániku trestní odpovědnosti za pokus trestného činu. Kvalifikovaný pokus je tedy případ, kdy pachatel sice upustil od dokonání trestného a dochází k zániku jeho trestnosti, ale zůstává trestně odpovědným za trestný čin ve stadiu dokonání, kterého se dopustil pokusem, u kterého trestnost zanikla.⁶⁵ Vrátime-li se k příkladu z předešlé kapitoly s podáváním jedu, jednalo by se o případ, kdy by pachatel podal první dávky jedu, ale vzápětí by si svůj úmysl rozmyslel, poškozeného odvezl do nemocnice a zachránil by mu život. Ovšem podáním jedu by mu způsobil trvalé zdravotní následky. V tomto případě by nebyl trestně odpovědný pro trestný čin vraždy ve stadiu pokusu, ale „pouze“ pro trestný čin těžkého ublížení na zdraví ve stadiu dokonání.

⁶⁴ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 9. 1956, sp. zn. 1 Tz 287/56: „Pachatel, který při pokusu trestného činu, od něhož dobrovolně upustil, naplní skutkovou podstatu jiného trestného činu, takže tento jiný trestný čin dokoná, dopouští se tohoto jiného trestného činu.“

5.3.3. Nezpůsobilý pokus

V případě pokusu nezpůsobilého pachatel jedná v omylu. Tento omyl se týká buď omylu skutkového pozitivního, kam spadá omyl v předmětu útoku a v prostředcích použitých ke spáchání trestného činu, nebo se týká pozitivního omylu právního, kam patří omyl v subjektu trestného činu. Jedná se o případy, kdy pachatelé nezpůsobilého pokusu mylně předpokládají způsobilost předmětu svého útoku, prostředků použitých ke spáchání trestného nebo svou vlastní způsobilost.⁶⁶

Ve starší literatuře jsme se pravidelně setkávali s rozdělením pokusu na absolutně nezpůsobilý a relativně nezpůsobilý pokus. Dle prof. Jelínka dnešní praxe a literatura toto dělení nepřejala, ovšem pokud se podíváme např. do učebnice prof. Kratochvíla, pak zde toto dělení najdeme. Absolutně nezpůsobilý pokus znamená, že takový pokus nelze nikdy za žádných okolností dokonat (nelze zavraždit mrtvého). Relativně nezpůsobilý pokus je pak takový pokus, kdy za určitých okolností je možné trestný čin dokonat (pokus krádeže z kabelky, která je však ve skutečnosti prázdná). Z tohoto dělení ovšem neplynou žádné závěry ohledně trestnosti. Nelze tvrdit, že každý absolutně nezpůsobilý pokus by byl beztrestný a naopak každý relativně nezpůsobilý pokus trestný.⁶⁷ Dělení na absolutně a relativně nezpůsobilý pokus se vzhledem k zásadě subsidiarity trestní represe uplatní při vyměřování trestní sankce.

5.3.3.1. Pokus na nezpůsobilém předmětu útoku

Pokud se pachatel mylí v předmětu útoku, mohou nastat situace, kdy společenský vztah chráněný trestním zákoníkem buď vůbec neexistuje, nebo existuje, ale v jiné podobě, než se pachatel domnívá. Prvá možnost by mohla nastat v případě, kdy pachatel vědom si toho, že je již ženatý, se ožení podruhé, ovšem neví, že jeho první manželka mezitím zemřela. Jednalo by se o pokus trestného činu dvojího manželství.⁶⁸ Druhá možnost nastává ve chvíli, kdy předmět útoku, není takový, jaký ho pachatel očekával. Pachatel vyloupí banku s úmyslem odnést si finanční hotovost ve výši 2.000.000,- Kč, ovšem v bance se nacházelo pouze 150.000,- Kč.

---

⁶⁶ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 287.

⁶⁷ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 287.

⁶⁸ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

5.3.3.2. Pokus nezpůsobilými prostředky

Pokus nezpůsobilými prostředky je vcelku lehkou otázkou v problematice pokusu trestného činu. Jedná se o to, že pachatel ke spáchání trestného činu použil prostředky, kterými nelze dosáhnout požadovaný následek, a proto nedochází k dokonání. Např. pokud pachatel k vraždě omylem použije atrapu zbraně, nebo do opravdové vloží slepé náboje.

5.3.3.3. Pokus nezpůsobilým subjektem

Posledním druhem nezpůsobilého pokus je případ, kdy se pachatel mylně domnívá, že je možné takový trestný čin spáchat (je k němu způsobilý), ovšem skutečnost je jiná. Tento případ je typický pro trestné činy, kterých se může dopustit pouze speciální pachatel (vojenských trestných činů se může opustit pouze voják). V tomto případě odkazují na příklad uvedený v kapitole 4.3.1.2., pouze s tím rozdílem, že pachatel se svým úmyslem dostal již do stadia pokusu. Případ nezpůsobilého subjektu však může nastat i u trestných činů, které nevyžadují speciálního pachatele. V literatuře často nacházíme příklad o chybně poučeném pachateli, který byl nesprávně informován o tom, že trpí pohlavní nemocí, když ve skutečnosti je jeho zdravotní stav v pořádku, s tímto mylným vědomím pěstuje nechráněné pohlavní styky a dopouští se tím pokusu trestného činu dle § 155 ohrožení pohlavní nemocí.

6. Společné zásady pro přípravu a pokus trestného činu

Z výkladu v předešlých kapitolách o přípravě a pokusu trestného činu vidíme, že obě tato stadia mají některé stejné znaky, dají se páchat stejným či obdobným způsobem a uplatní se u nich stejné zásady. V této kapitole se pokusím popsat, co mají obě stadia společného a čím se to projevuje.

6.1. Úmysl

Přípravy i pokusu trestného činu se pachatel může dopustit pouze úmyslnou formou zavinění. Nelze se tedy dopustit přípravy ani pokusu trestného činu u trestných činů kulpozních.⁶⁹ Pokud pachatel nechce spáchat trestný čin a dokonání nastane z nedbalosti, pak je zcela zřejmé, že se pachatel přípravy ani pokusu dopustit nemohl.

6.2. Vázanost k trestnému činu

Vina pachatele, trestní sazba i případná sankce se vztahují vždy k nějakému konkrétnímu individuálně určenému trestnému činu. Nelze obě stadia posuzovat samostatně. Vždy se posuzují ve vztahu k trestnému činu.

6.3. Rozšiřují dosah skutkové podstaty

Jednou z funkcí přípravy a pokusu trestného činu je, že rozšiřují rozsah skutkové podstaty trestného činu, která se vztahuje na dokonané trestné činy. Tuto jejich funkci můžeme vypožorovat z § 111 trestního zákoníku.⁷⁰

6.4. Trestní sazba dle dokonání

Dle § 20 odst. 2 a § 21 odst. 2 trestního zákoníku vidíme, že trestní sazba za přípravu a pokus je stejná jako sazba za dokonání trestného činu. V případě přípravy je tedy stejná jako sazba za zvlášť závažný zločin, pokud trestní zákoník nestanoví něco jiného. A v případě pokusu bude sazba stejná jako za dokonání trestného činu.

---

⁶⁹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁷⁰ § 111 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů... „Trestným činem se rozumí jen čin soudně trestný, a pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákona nevyplývá něco jiného, též příprava k trestnému, pokus trestného činu, organizátorství, návod a pomoc.“

V tomto případě je společným znakem i § 46 odst. 3 trestního zákoníku, dle kterého za splnění zákonných podmínek je možné upustit od potrestání.

S trestní sazbou je spojeno i moderační právo soudu, který může mimořádně snížit dolní hranici trestní sazby, pokud odsuzuje pachatele za přípravu či pokus trestného činu.

6.5. Poměr konzumpce a princip subsidiarity

To, že vývojová stádia jsou v poměru konzumpce, znamená, že se pachateli přičítá pouze nejzávažnější vývojové stadium. Pokud by se tedy pachatel dopustil přípravy i pokusu zvláště závažného zločinu, pak by se mu za vinu kladlo jen stadium bližší dokonání, což by byl pokus.

Princip subsidiarity zde naopak znamená že: „*stadium dokonání vzdálenější je jen podpůrné vůči stadiu dokonání bližšímu.*“⁷¹

6.6. Trestné činy, které nelze spáchat ve stadiu přípravy a pokusu

Přípravy ani pokusu trestného činu se nelze zpravidla dopustit u těchto trestných činů:

- u předčasně dokonáných trestných činů,
- „*u trestných činů, v jejichž skutkové podstatě je způsob jednání vymezen tak široce, že kryje pokus, popřípadě i přípravu (např. trestný čin obcházení branné povinnosti dle § 371 trestního zákoníku),*“⁷²
- zpravidla u verbálních trestných činů, např. trestný čin pomluvy dle § 184 trestního zákoníku.⁷³ I zde je však možná výjimka, např. přednes pomluvy do odpojeného mikrofonu,⁷⁴
- u ohrožovacích trestných činů (např. trestný čin obecného ohrožení podle § 272 trestního zákoníku),
- dále se jedná o trestné činy, které jsou konány úmyslným opomenutím, tedy tzv. pravé omisivní delikty (např. § 150 neposkytnutí pomoci).⁷⁵

⁷¹ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 287.

⁷² KUČERA, P.: Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu, Bulletin advokacie, 2008, č. 7–8, s. 46.

⁷³ KUČERA, P.: Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu, Bulletin advokacie, 2008, č. 7–8, s. 46.

⁷⁴ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

I zde však můžeme nalézt výjimky. Např. pokud by se pachatel předem uvedl do takového stavu, že nebude schopen vykonat povinnost uloženou mu zákonem (*osoba povinná odvodem nastoupila cestu do vzdálené země § 371*).⁷⁶

6.7. Příprava a pokus u trestných činů se zúženým okruhem pachatelů

- Pokusu vlastního trestného činu v případech kdy se ho může dopustit pouze zúžený okruh pachatelů, se může dopustit pouze konkrétní či speciální pachatel⁷⁷ (např. pokusu trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou se může dopustit pouze jeho matka).
- Přípravy vlastního trestného činu budoucího se zúženým okruhem pachatelů se teoreticky může dopustit i pachatel „obecný“, to znamená, že speciálním neboli konkrétním pachatelem se stává až v následujícím stadiu. Ve stadiu přípravy je ještě pachatelem obecným⁷⁸ (např. budoucí voják si před nástupem do služby opatří pistoli v úmyslu, že po nástupu do služby se s ní dopustí trestného činu násilí vůči svému nadřízenému).
- Co se týče přípravy páchané ve formě účastenství dle § 24 trestního zákoníku (organizátorství, návod a pomoc) vzhledem k trestnému činu jiné osoby, která je speciálním subjektem, pak této přípravy se může dopustit i subjekt obecný, který však nebude trestně odpovědný za trestný čin speciálního subjektu, ale za trestný čin ve formě přípravy, kterého se sám dopustil⁷⁹ (např. navádět matku k vraždě svého novorozeného dítěte může kdokoli, kupříkladu její manžel či druh. Ten pak nebude trestně odpovědný pro trestný čin dle § 142, ale dle § 140 vražda).

---

⁷⁵ KUČERA, P.: Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu, Bulletin advokacie, 2008, č. 7–8. s. 46.

⁷⁶ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁷⁷ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 287.

⁷⁸ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 287.

⁷⁹ KRATOCHVÍL V. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, 3. dotisk 3. přepracovaného vydání, Brno: Masarykova univerzita Brno 2006. s. 294.

7. Trestnost a trestání přípravy a pokusu trestného činu

7.1. Trestnost přípravy a pokusu

Příprava trestného činu je trestná pouze u zvlášť závažných zločinu, u kterých tak stanoví trestní zákoník. Dle § 20 odst. 2 se na přípravu vztahuje stejná trestní sazba, jako na zvlášť závažný zločin, ke kterému směřovala, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.⁸⁰

Naproti tomu *pokus* je trestný u všech trestných činů. Trestní sazba je upravena podobně jako v případě přípravy a dle § 21 odst. 2 trestního zákoníku se použije trestní sazba, která by se použila u dokonání trestného činu, ke kterému pokus směřoval.⁸¹

7.2. Zánik trestnosti přípravy a pokusu

V institutu zániku trestnosti přípravy a pokusu vidíme jednu z funkcí trestní práva, a to funkci preventivní. Její smysl vidíme v tom, že zákonodárce dává pachateli možnost upustit od svého jednání, napravit co způsobil a zbavit se tím trestní odpovědnosti, čímž se zákonodárce snaží předcházet trestné činnosti. Miříčka k tomu říká, že *„zákon tím jaksi staví viníku zlatý most k obratu: připovídá mu beztrestnost, chce jej pohnouti k tomu, aby, dokud je ještě čas, upustil od svého trestného počínání.“*⁸²

Zánik trestnosti přípravy a pokusu trestného činu je upraven v trestním zákoníku v § 20 odst. 3 a § 21 odst. 3 stejným způsobem. Pro zánik trestní odpovědnosti je třeba splnit kumulativně dvě podmínky. Tyto podmínky jsou stanoveny takto:

- První podmínkou je, aby pachatel „dobrovolně“ upustil od dalšího jednání, směřujícího ke spáchání zvlášť závažného zločinu (v případě přípravy) nebo dokonání trestného činu (v případě pokusu). Tato podmínka musí být splněna vždy. Pokud by splněna nebyla, nepřicházel by zánik trestnosti v úvahu, ani za splnění další podmínky.
- Další podmínka je alternativní, stačí, aby byla splněna jedna z nich:

---

⁸⁰ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁸¹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁸² MIŘIČKA A.: Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Spolek československých právníků Všešrd, 1934. s. 67.

- a) pachatel musí odstranit nebezpečí, a které vzniklo zájmu chráněného trestním zákoníkem, které svým jednáním způsobil, nebo
- b) pachatel o svém jednání, tedy o přípravě zvláště závažného zločinu nebo pokusu trestného činu učiní oznámení policejnímu orgánu, státnímu zástupci nebo voják může svému nadřízenému. Toto oznámení však musí učinit včas, tj. v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákoníkem z podniknuté přípravy nebo pokusu, může být ještě odstraněno.⁸³

Ať už si pachatel vybere možnost odstranění nebezpečí, které způsobil nebo učiní oznámení příslušnému orgánu, pak oběma variantám musí předcházet podmínka dobrovolného upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu.⁸⁴

Důvod vzniku institutu zániku trestnosti i shora uvedených podmínek je dvojitý: *„snížený stupeň nebezpečnosti podobných činů pro společnost, ochrana společenských zájmů slibem beztrestnosti, který může vést k dobrovolnému upuštění od dalšího jednání, takže ke škodlivému následku zásluhou pachatele nedojde“*.⁸⁵

7.2.1. Podmínka dobrovolného upuštění od dalšího jednání

U této podmínky je nejdůležitější správně pochopit termín „dobrovolnost“. Jedná se o to, že pachatel se rozhodne sám z vlastní vůle, nezávisle na jiných okolnostech. Pachatel se tedy dopouští přípravy nebo pokusu trestného a ví, že mu žádné okolnosti nebrání v tom, aby trestnou činnost dokonat. Než však svou trestnou činnost dokončí, vše si rozmyslí, upustí od své myšlenky, upustí od svého jednání a odstraní nebezpečí, které svým jednáním způsobil, nebo učiní o svém jednání oznámení příslušnému orgánu a to v době, kdy je ještě možné zamezit škodlivému následku. Pachatel tedy musí vědět, že může trestný čin dokonat, ale sám bez jakéhokoli cizího ovlivnění se rozhodne svůj úmysl nedokončit. Takovéto rozhodnutí o upuštění od dokonání trestného činu musí být trvalé. To znamená, že je konečné a trvá, dokud není odstraněn škodlivý následek.⁸⁶

---

⁸³ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009, s. 272.

⁸⁴ JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges, 2009, s. 35.

⁸⁵ SOLNÁŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. VANDUCHOVÁ M. Systém českého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti. 1. vydání. Praha: Noatrix, 2009, s. 362.

⁸⁶ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009, s. 281.

Praxí byly vytvořeny a judikaturou potvrzeny situace, v nichž se nejedná o dobrovolné upuštění od dalšího jednání ve smyslu § 20 odst. 3 a § 21 odst. 4. Jedná se o situace kdy:

- pachatel upustil od dalšího jednání, jelikož byl přistižen a obával se trestního stíhání,
- pachatel učiní oznámení o svém jednání až v době, kdy bylo proti účastníkovi na témž trestném činu zahájeno trestní stíhání a pachatel měl obavu ze svého odhalení,
- pachatel upustí od dalšího jednání směřujícího k dokonání k trestnému činu z toho důvodu, že se mu nepodařilo odstranit překážku bránící mu v dokonání⁸⁷ (např. pachateli se nepodaří otevřít dveře bytu, který se chystá vykrást),
- pachatel se rozhodne s uskutečněním záměru vyčkat na pozdější dobu,⁸⁸
- pachatel, který se dopustil pokusu trestného činu znásilnění, upustil od dalšího jednání proto, že uvěřil poškozené, že „po dobrém to půjde“.⁸⁹

7.2.2. Podmínka odstranění nebezpečí

V případě, že pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání směřujícího ke spáchání trestného činu, pak musí splnit další podmínku, aby se zbavil trestní odpovědnosti za přípravu zvláště závažného zločinu nebo pokusu trestného činu. Prvou možností je odstranění nebezpečí, které svým jednáním způsobil zájmu chráněnému trestním zákoníkem (např. pachatel po pokusu o vraždu, zajistí poškozenému potřebnou lékařskou pomoc, a díky tomu poškozenému žádná újma nevznikne). V případě, že je na trestném činu zúčastněno více osob, pak je třeba, aby se pachatel zabránil dokonání trestného činu i ze strany těchto osob.⁹⁰

---

⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 9. června 1970.

⁸⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR z 9. června 1970. I. Nejde o dobrovolné upuštění u přípravy k trestnému činu dle § 7 odst. 3 trestního zákona, jestliže pachatel upustil od dalšího jednání směřujícího k spáchání trestného činu pod vlivem překážky, anebo jestli uskutečnění svého záměru toliko odložil na pozdější dobu.

⁸⁹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář, I. díl, 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2009. s. 247.

7.2.3. Podmínka učinění oznámení

Pokud pachatel dobrovolně upustí od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu, ale neodstraní nebezpečí, které z takového jednání vzniklo zájmu chráněnému trestním zákoníkem, pak mu zbývá, aby se zbavil trestní odpovědnosti za přípravu či pokus, učinit oznámení o svém jednání policejnímu orgánu, státnímu zástupci nebo v případě vojáka svému nadřízenému, a to v době, kdy stále ještě existuje reálná možnost, že škodlivý následek bude včas odstraněn.

7.3. Zánik trestní odpovědnosti při účasti více osob na trestném činu

Těmto případům se věnuje § 20 odst. 4 a § 21 odst. 4 trestního zákoníku, které stanoví: „*je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti za přípravu (pokus) pachatele, který takto jednal, je-li čin dokonán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.*“⁹¹

Z této zákonné úpravy vyplývá, že pokud je trestný čin páchan v pluralitní formě trestné činnosti, je třeba, aby trestní odpovědnost každého z pachatelů byla posuzována a hodnocena individuálně a nezávisle ve vztahu k ostatním.⁹² Dále z této formulace vidíme, že stejně jako u obecného zániku trestnosti je zde potřeba splnění podmínky dobrovolného upuštění od dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu a odstranění nebezpečí nebo oznámení příslušnému orgánu. Jsou zde však určité odlišnosti. Největší spatřuji v tom, že v tomto případě je možné, aby byl trestný čin dokonán, ale přesto je možné, aby trestní odpovědnost pachatele, který upustil od jednání, zanikla. Taková situace u (přípravy zvláště závažného zločinu) může nastat za situace, kdy skupina pachatelů bude připravovat vraždu na konkrétní den a konkrétní místo. Jeden z pachatelů si vše rozmyslí, oznámí celou věc policejnímu orgánu a budoucí oběti. Vzhledem k tomu se oběť schová a policie hlídá místo, kde měla být vražda spáchána. Pachatelé si však počkají a svůj úmysl dokonají např. o dva dny později. V tomto případě trestní odpovědnost pachatele, který od dalšího jednání upustil a vše oznámil, zaniká. V případě pokusu by tato situace nastala v případě, kdy by se skupina pachatelů rozhodla svou oběť zavraždit průběžným podáváním jedu. V časovém období mezi podáním první dávky a poslední, která by již byla smrtelnou, se jeden z pachatelů rozhodl vše oznámit a

⁹¹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁹² JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 247.

zajistit oběti včasnou lékařskou pomoc, čímž by bylo možné oběti zachránit život. I v tomto případě by trestní odpovědnost pachatele, který vše oznámil, zanikla, i kdyby případně oběť zemřela třeba vzhledem k tomu, že ji nebyla poskytnuta ze strany lékařů potřebná pomoc, díky jejich pochybení. Tyto případy v praxi patří mezi nejsložitější ke správnému skutkovému i právnímu posouzení.

7.4. Problematika zániku trestnosti u pokusu ukončeného a neukončeného

Pokus ukončený, neukončený a jejich znaky byly rozebrány v předchozích kapitolách. Bylo již rozebráno i to, kdy zaniká trestnost pokusu trestného činu obecně. Nyní se pokusím popsat rozdíly, za jakých okolností a co je nutné, aby zanikla trestnost u pokusu ukončeného a neukončeného.

7.4.1. Zánik trestní odpovědnosti u pokusu neukončeného

V případě neukončeného pokusu je možnost zániku trestní odpovědnosti poměrně velká a splnit podmínky pro zánik je poměrně snadné, jelikož pachatel ještě neučinil vše, co považoval za nutné k dokonání trestného činu. Judikatura k zániku trestní odpovědnosti pokusu říká: „*V případě neukončeného pokusu stačí k zániku jeho trestnosti podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák.⁹³, že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání, které považuje za potřebné k dokonání trestného činu.*“⁹⁴

7.4.2. Zánik trestní odpovědnosti u pokusu ukončeného

Na rozdíl od pokusu neukončeného, je zde reálná možnost zániku trestní odpovědnosti velmi malá a případy, kdy opravdu dojde k zániku trestní odpovědnosti, jsou spíše výjimečné. Nestačí pouze, aby pachatel upustil od dalšího jednání, ale v době mezi ukončením trestné činnosti a škodlivým následkem dobrovolně aktivně jednal za účelem odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákoníkem.⁹⁵ „*K zániku trestnosti tzv. ukončeného pokusu trestného činu se vyžaduje dobrovolné aktivní jednání pachatele předpokládané ustanovením § 8 odst. 3 písm. a) nebo b) tr. zák.⁹⁶, které však také současně*

⁹³ Dnes je tato úprava v §21 odst. 3 a odst. 4 trestního zákoníku.

⁹⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.1.2011 sp. zn.: 4 Tdo 1517/2010.

⁹⁵ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 272.

⁹⁶ Dnes je tato úprava v §21 odst. 3 a odst. 4 trestního zákoníku.

představuje i změnu jeho vnitřního postoje k zamýšlenému následku, tj. vyžaduje se, aby pachatel upustil od svého původního záměru. Proto se nemůže dovolávat zániku trestnosti takového pokusu pachatel, který bodl poškozeného nožem do oblasti břicha v úmyslu ho usmrtit a poté sice nepokračoval v dalších útocích proti tělu poškozeného, přivolal lékařskou pomoc a čin oznámil policii, avšak dával najevo, že chce, aby poškozený zemřel, přičemž k smrti poškozeného nedošlo jen v důsledku náhodných okolností nezávislých na pachateli, tudíž neučinil vše, co bylo nutné k odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu.“⁹⁷

7.5. Trestání přípravy a pokusu

Obecně platí, že příprava (pokud trestní zákoník nestanoví jinak) a pokus jsou dle § 111 trestního zákoníku považovány za trestný čin dokonaný a i dle jejich zákonné úpravy je za ně ukládán trest v sazbě, která je stanovena na trestný čin dokonaný.⁹⁸ V zásadě je však možné říci, že takový trest bude zpravidla mírnější, než kdyby se jednalo o dokonaný trestný čin. Soud by měl při rozhodování o uložení trestu přihlížet ke všem okolnostem případu. Zejména by měl přihlídnout k tomu, že nevznikl škodlivý následek v takovém rozsahu, v jakém by vznikl při dokonání trestného činu, tedy že jednání ve formě přípravy či pokusu je společensky méně škodlivé než samotné dokonání.

7.5.1. Mimořádné snížení a zvýšení trestu odnětí svobody za přípravu a pokus trestného činu

Mimořádné snížení a zvýšení je moderačním právem soudu, který jako jediný rozhoduje o vině a trestu, a tedy jako jediný může za splnění zákonných podmínek rozhodnout o mimořádném snížení či zvýšení trestní sazby. Toto své rozhodnutí, musí posléze odůvodnit. Z této možnosti máme možnost vysledovat možnost uplatnění zásady subsidiarity trestní represe⁹⁹, jejíž význam jsme si vysvětlili na počátku této práce. Možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody nalezneme v § 58 trestního zákoníku. Toto moderační právo pak v odst. 5 dává právo soudu možnost snížit dolní hranici trestní sazby, pokud odsuzuje pachatele za přípravu nebo

⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.11.2006 sp. zn.: 8 Tdo 1607/2005.

⁹⁸ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁹ § 12 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

pokus, a má za to, že použití trestní sazby by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísně, avšak za současného splnění další podmínky, že nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem kratšího trvání.¹⁰⁰ Pokud se soud pro tuto možnost rozhodne, není pak vázán § 58 odst. 3 trestního zákoníku, který stanoví minimální délku trestu odnětí svobody. Na tomto místě je ještě důležité poznamenat, že mimořádné snížení trestu se týká pouze a jen trestu odnětí svobody.

Stejně jako máme možnost trest za přípravu a pokus mimořádně snížit, tak v trestním zákoníku nalezneme možnost i trest mimořádně zvýšit. Vzhledem k § 111 trestního zákoníku, který říká, že příprava a pokus jsou posuzovány jako trestný čin dokonaný, pak z toho vidíme, že na ně lze použít § 59 trestního zákoníku a trest odnětí lze i mimořádně zvýšit za současného splnění zákonem stanovených podmínek. Těmito podmínkami je opětovné spáchání zvláště závažného zločinu a pachatel takového činu byl již v minulosti za takový nebo jiný zvláště závažný zločin potrestán.¹⁰¹ Pokud jsou tyto podmínky splněny, pak soud může horní hranici trestní sazby mimořádně zvýšit. Pokud se takto rozhodne, zvýší horní hranici o jednu třetinu a trest uloží v horní polovině takto zvýšené sazby s přihlédnutím k tomu, že společenská škodlivost zvláště závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká nebo možnost nápravy pachatele je ztížena. Oproti mimořádnému snížení trestu odnětí svobody je zde však soud zčásti při stanovování horní hranice trestní sazby omezen. Toto omezení je zakotveno v § 59 odst. 2., kde vidíme, že soud sice může překročit maximální hranici trvání trestu odnětí svobody, která činí dvacet let, pokud však ukládá výjimečný trest, pak maximální hranici trestu odnětí svobody, která je stanovena na 30 let, překročit nesmí.

7.5.2. Upuštění od potrestání

Tento institut je alternativou potrestání, jehož podstatu vidíme v tom, že pachatel byl soudem uznán vinným za spáchání trestného činu, ovšem nebyl mu za to uložen žádný trest a dle § 46 odst. 4 trestního zákoníku je na něj hleděno, jako by ani souzen nebyl.¹⁰² Tato možnost při pokusu trestného přichází úvahu v situacích, kdy jsou

---

¹⁰⁰ KOCINA J.: Zvláště přitěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody, Dny práva-2009-Days of Law, 1. edition, Brno 2009.

¹⁰¹ Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰² JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 35.

splněny podmínky uvedené v § 46 odst. 1.¹⁰³ Z tohoto ustanovení lze soudit, že se jedná ve většině případů o tzv. „exces“ pachatele, který jinak vede řádný život a bylo by příliš přísné ho postihovat za jednání, které nebylo nijak zvláště společensky škodlivé, a pachatel se ho dopustil mimořádně, jeho spáchání lituje a snaží se své jednání napravit.

Další možností je případ, který je uveden nově po novele trestního zákoníku zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. září 2012 v § 46 odst. 3¹⁰⁴, který se dotýká nezpůsobilé přípravy a nezpůsobilého pokusu. Jedná se o ustanovení, ve kterém jsou obsaženy speciální důvody pro upuštění od potrestání v případě přípravy a pokusu trestného činu. Jde jednak o přípravu a pokus na nezpůsobilém předmětu útoku a jednak o přípravu a pokus nezpůsobilými prostředky.¹⁰⁵ Pokud se tedy soud rozhodne upustit od potrestání, může zároveň využít § 47 trestního zákoníku a současně uložit ochranné léčení nebo zabezpečovací detenci, pokud pachatel spáchal trestný čin ve stavu způsobeným zmenšenou přičetností, duševní poruchou a soud má za to, že takové opatření bude účinnější než trest samotný. Dále také může, pokud to považuje za potřebné, využít § 48 a vyslovit současně nad pachatelem dohled.

Stejně jako v případě snížení trestu odnětí svobody lze i z ustanovení o upuštění od potrestání vysledovat zásady subsidiarity trestní represe¹⁰⁶, tedy že ne vždy je nutné pachatele trestat, a že ne každý trestný čin je společensky škodlivý.

---

¹⁰³ § 46 odst. 1. zákona č. 40/2009 Sb.: „ Od potrestání pachatele, který spáchal přečin, jeho spáchání lituje a projevuje účinnou snahu po nápravě, lze upustit, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k dosavadnímu životu pachatel lze důvodně očekávat, že již pouhé projednání věci postačí k jeho nápravě i k ochraně společnosti.“

¹⁰⁴ Předtím byla tato možnost upravena již v odst. 2.

¹⁰⁵ JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges, 2009. s. 35.

¹⁰⁶ § 111 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

8. Dokonání trestného činu

8.1. Pojem dokonání trestného činu

Dokonáním trestného činu se dostáváme do poslední fáze páčání trestní činnosti. Dokonaný trestný čin je nejzávažnějším vývojovým stadiem. Konzumuje v sobě přípravu i pokus trestného činu. Pro dokonání trestného činu je na rozdíl od přípravy a pokusu typické, že pachatel naplnil všechny znaky skutkové podstaty a způsobil zamýšlený společensky škodlivý následek. Tento rozdíl vidíme především v tom, že při dokonání trestného činu vzniká následek škodlivý pro společnost, který u přípravy zcela chybí a u pokusu buď chybí, nebo nastává jinak, než si pachatel představoval. Dalším důležitým rozdílem je to, že trestný čin může být spáchán i z nedbalosti.¹⁰⁷ Skutková podstata je tvořena znaky obligatorními a znaky fakultativními. Obligatorní znaky musí být naplněny vždy, aby se jednalo o dokonání trestný čin. Fakultativní jen tehdy, pokud jsou ve skutkové podstatě jednotlivých trestných činů uvedeny.

8.2. Znaky skutkové podstaty trestného činu

Mezi obligatorní znaky skutkové podstaty řadíme objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku.

- Objekt – objektem jsou společenské vztahy, zájmy a hodnoty, proti kterým je zaměřen trestný čin.
- Objektivní stránka – objektivní stránku tvoří pachatelovo jednání, vznik společensky škodlivého následku a kauzální nexus mezi tímto jednáním a následkem.
- Subjekt – subjektem rozumíme pachatele trestného činu. Pachatel musí být způsobilý ke spáchání trestného činu, tedy musí dosáhnout požadovaného věku nejméně 15 let a musí být příčetný. Není-li ve skutkové podstatě trestného požadován konkrétní subjekt, pak může být pachatelem kdokoliv, kdo splní požadované podmínky.
- Subjektivní stránka – subjektivní stránkou je myšlen vnitřní stav, psychický stav mysli pachatele protiprávního jednání.¹⁰⁸ Jedná se tedy o formu zavinění.

---

¹⁰⁷ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁸ JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges, 2009. s. 35.

Zavinění rozlišujeme úmyslné a nedbalostní. Úmysl dále dělíme na přímý a nepřímý, nedbalost na vědomou a nevědomou. „ *K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti.*“¹⁰⁹

8.3. Rozdíl mezi dokonáním a ukončením trestného činu

Jak již bylo naznačeno v kapitole týkající se obecně vývojových stadii trestného činu, je třeba rozlišovat mezi termíny dokonání a ukončení trestného činu. Tyto okamžiky mohou splývat, ale také nemusí. Obecná úprava již byla popsána, nyní si osvětlíme rozdíl mezi dokonáním a ukončením u trestných činů pokračujících, trvajících a hromadných. V těchto případech samotné jednání přesahuje moment dokonání trestného činu.¹¹⁰

U trestných činů *pokračujících*, kdy pachatel páchá v krátké časové návaznosti se společným jednotícím úmyslem jednotlivé skutky, je trestný čin dokonán již při prvním útoku. Trestná činnost následně pokračuje a je ukončena až posledním dílčím útokem.¹¹¹

Při trestných činech *hromadných* je skutková podstata tvořena několika dílčími útoky. Trestný čin je zde dokonán již při prvním útoku, ale trestná činnost je opět ukončena až posledním útokem tvořící skutkovou podstatu.

Trestný čin *trvající* je takový trestný čin, kdy pachatel vyvolá protiprávní stav a ten následně udržuje. V tomto případě je trestný dokonán vyvoláním protiprávního stavu, ale ukončen teprve, až když je protiprávní stav odstraněn.¹¹²

---

¹⁰⁹ § 13 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb. trestního zákoníku ve znění pozdějších předpisů.

¹¹⁰ KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. s. 292.

¹¹¹ JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 268.

¹¹² JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o., 2009. s. 268.

9. Komparace s italským právním řádem

V následující kapitole se pokusím popsat právní úpravu vývojových stadií v Itálii a porovnat ji s úpravou v České republice.

9.1. Italská právní úprava

Italské trestní právo, stejně jako české, má dva základní předpisy, a to trestní zákoník a trestní řád. Italský trestní zákoník, v italštině IL CODICE PENALE, známý i pod jménem Roccův zákoník, pochází z roku 1930. „Entrato in vigore il 1 luglio 1931“.¹¹³ Vstoupil v platnost 1. července 1931. Roccův zákoník se mu říká proto, že byl vydán v době, kdy byl v Itálii ministrem spravedlnosti právník Alfredo Rocco.¹¹⁴ Prošel mnoha novelizacemi, ale obecně platí až dodnes. Je nutno podotknout, že především na zvláštní část se vztahuje mnoho speciálních zákonů, jako např. zákon č. 646 z roku 1982 o mafii, zákon č. 86 z roku 1990 o trestných činech ve veřejné správě nebo zákon č. 66 z roku 1996 o sexuálním násilí.¹¹⁵ I trestní řád pocházel z roku 1930, avšak ten byl nahrazen novým trestním řádem s platností od 24. října 1989.

Italský trestní zákoník je dělen do tří hlav:

- LIBRO PRIMO - *Dei reati in generale*
(kniha první – o trestných činech obecně)
- LIBRO SECONDO - *Dei delitti in particolare*
(kniha druhá – o zločinech zvláště)
- LIBRO TERZO - *Delle contravvenzioni in particolare*
(kniha třetí – o přečinech zvláště)

Trestným činem je lidské jednání, konání či nekonání, které je s právním řádem spojeno trestem na základě skutečnosti, že takové jednání bylo definováno jako trestné. Charakteristickými znaky trestného činu dle italské právní nauky jsou:

- Il fatto tipico (jednání, následek a příčinná souvislost)
- La colpevolezza (zavinění)
- L'antigiuridicità (protiprávnost)

---

¹¹³ RANIERI SILVIO, Diritto penale, parta generale, Casa editace Ambrosiana - Milano 1945, s. 37.

¹¹⁴ SCHELLE K. a kol.: Právní dějiny, Plzeň: Aleš Čeněk:2007. s. 382.

¹¹⁵ MANNA A., INFANTE E.: Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe, Itálie, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2001. s. 6.

Italská právní nauka rozlišuje mezi *fatto tipico* a *itipico*. *Fatto tipico* je typické pro dokonáný trestný čin, jelikož v příčinné souvislosti s jednáním nastává následek, naproti tomu *fatto itipico* je typické pro pokus, jelikož následek nenastává.¹¹⁶ Zde je potřeba zmínit, že v Itálii vzniká trestní odpovědnost již dovršením čtrnáctého roku.¹¹⁷ Trestný čin dokonáný a jeho pokus jsou upraveny v knize první, titulu třetím, hlavě první, kde je jeho úprava následující:

- Capo I (hlava první)
Del reato consumato e tentato
(O trestném činu a pokusu)
- Art. 39.(článek 39)
Reato: distinzione fra delitti e contravvenzioni
(Trestný čin: rozdělení na zločiny a přečiny)

*I reati si distinguono in delitti e contravvenzioni, secondo la diversa specie delle pene per essi rispettivamente stabilite da questo codice.*¹¹⁸

(Trestné činy se dělí na zločiny a přečiny, podle toho jaký druh trestu je za něj ukládán dle tohoto zákoníku).

Z toho článku italského trestního zákoníku je patrné, že v Itálii se trestný čin dělí na zločiny a přečiny. Na tyto druh se dělí dle toho, jaký druh trestu lze za ně uložit. Kritéria pro toto členění jsou tedy ryze formální.¹¹⁹ V případě zločinu dle článku 17 Codice penale je možné uložit tresty: l'ergastolo (doživotí), la reclusione (odnětí svobody), la multa (pokuta). V případě přečinu pak lze uložit: l'arresto (vazba – uvalení vazby)¹²⁰, l'ammenda (pokuta nižší hodnoty, spíše odškodnění).

Z vývojových stadií nacházíme v tzv. Roccově zákoníku, upravenou pouze trestnost pokusu. Příprava jako obecná forma trestné činnosti v italském trestním právu upravena není. Pokus je upraven v článku 56 citovaného zákona následovně:

---

¹¹⁶ TORRIELO Michele: Scuola di specializzazione per le professioni legali, – Anno Accademico 2011/2012 DIRITTO PENALE I, lezione del 18/1/2012: „Sotto il profilo dell'elemento oggettivo, nel caso del tentativo si è in presenza di una condotta che -guardando al modello legale delineato dal legislatore - non può considerarsi tipica, poiché è tipico solo il fatto umano che sia perfettamente corrispondente nei suoi requisiti oggettivi alla fattispecie descritta da una norma incriminatrice.“

¹¹⁷ Art. 97 del CODICE PENALE: „Non è imputabile chi nel momento in cui ha commesso il fatto, non aveva compiuto i quattordici anni.“

¹¹⁸ IL CODICE PENALE agg. al 09.12.2011.

¹¹⁹ MANNA A., INFANTE E.: Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe, Itálie, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2001 s. 10.

¹²⁰ MANNA A., INFANTE E.: Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe, Itálie, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2001 s. 10.

- „Art. 56.

Delitto tentato.

Chi compie atti idonei, diretti in modo non equivoco a commettere un delitto, risponde di delitto tentato, se l'azione non si compie o l'evento non si verifica.

Il colpevole di delitto tentato è punito: con la reclusione non inferiore a dodici anni, se la pena stabilita è l'ergastolo; e, negli altri casi con la pena stabilita per il delitto, diminuita da un terzo a due terzi.

Se il colpevole volontariamente desiste dall'azione, soggiace soltanto alla pena per gli atti compiuti, qualora questi costituiscano per sé un reato diverso.

Se volontariamente impedisce l'evento, soggiace alla pena stabilita per il delitto tentato, diminuita da un terzo alla metà.¹²¹

ČESKÝ PŘEKLAD:

- Článek 56.

Pokus trestného činu

Kdo se dopustí jednání způsobilého, přímého jednání jednoznačně směřujícího k dokonání zločinu, je odpovědný za pokus zločinu, jestliže k dokonání nedošlo, nebo nenastal následek.

Kdo se dopustí pokusu zločinu, bude potrestán: odnětím svobody v sazbě, kdy horní hranice nepřevyšuje 12 let, pokud je stanoven pro zločin trest odnětí svobody; v ostatních případech se trest snižuje od jedné třetiny do dvou třetin.

Pokud pachatel dobrovolně upustí od jednání, bude potrestán za dokonany trestný čin, jestliže se svým jednáním trestného činu jiného již dopustil.

Pokud pachatel dobrovolně odstraní následek, podléhá trestu ustanovenému pro pokus zločinu, sníženému od třetiny do poloviny.

Již z názvu článku, týkajícího se pokusu, lze vyvodit, že trestnost pokusu je v italském trestním zákoníku možná pouze u zločinů.¹²² Jde o jednání, které je způsobilé a přímo směřuje k dokonání zločinu, ovšem k dokonání nedojde nebo

---

¹²¹ IL CODICE PENALE agg. al 09.12.2011.

¹²² MANNA A., INFANTE E.: Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe, Itálie, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2001 s. 10.

nenastane zamýšlený následek. Italská úprava pokusu je postavena na třech základních kritériích (requisiti), a to na:

- *l'idoneità degli atti*, (vhodnost jednání)
- *l'intenzione criminosa non equivoca*, (jednoznačný trestný záměr)
- *l'incompiutezza dell' elemento materiale con riferimento ale modello tipico*.¹²³ (nedostatek materiálního následku oproti dokonání)

Vhodnost spočívá v tom, že je třeba posoudit, zda je možné, aby mohl nastat následek. Jednoznačnost pak spočívá v tom, že z jednání vyplývá, že směřuje jasně k dokonání.

*„Ačkoli se pachatel nepodařilo dokonat zločin, který se chystal spáchat, je třeba přítomnost jeho přímého jednání k dokonání a zločinného úmyslu, potrestat.“*¹²⁴

Horní hranice trestní sazby pokusu zločinu v případě trestu odnětí svobody nesmí převyšovat 12 let. Dolní hranice není stanovena. U ostatních trestů se sazba snižuje od jedné do dvou třetin.

Pokud pachatel dobrovolně upustí od dokonání zločinu, pak není trestně odpovědný, pokud se tímto jednáním nedopustil jiného dokonaného trestného činu, pak podléhá trestu za tento dokonaný trestný čin.

V případě, že pachatel dobrovolně zabrání následku, který vznikl z pokusu zločinu, pak je trestně odpovědný dle trestní sazby, která je stanovena na pokus zločinu snižena od jedné třetiny do poloviny.

9.2. Srovnání s českou právní úpravou

Z uvedeného v předchozí kapitole vidíme, že italská úprava vývojových stadií je zcela odlišná od české. Italský zákonodárce nepovažoval za nutné upravit obecně trestnost přípravy trestného činu, ovšem to lze přisuzovat tomu, že se jedná o již velmi starý zákon z roku 1930, kdy ani na našem území nebyla příprava trestného činu považována za obecnou formu trestné činnosti.

---

¹²³ RANIERI SILVIO, Diritto penale, parte generale, Casa editrice Ambrosiana - Milano 1945, s. 294.

¹²⁴ TORRIELO Michele: Scuola di specializzazione per le professioni legali, – Anno Accademico 2011/2012 DIRITTO PENALE I, lezione del 18/1/2012.: *„Pur se l'agente non è riuscito a portare a compimento il delitto che aveva programmato di commettere, si è comunque in presenza di atti idonei ad esteriorizzare la sua intenzione criminosa ed a porre in pericolo il bene tutelato dall'ordinamento: per questo il delitto tentato deve essere sottoposto a sanzione.“*

Institut pokusu trestného činu již však italský zákonodárce vzhledem ke své závažnosti považuje za nutné uzákonit, stejně jako český, ovšem ne v takovém rozsahu. Zatímco u nás je pokus trestný u všech trestných činů, pak v Itálii je trestný pouze u zločinů. Že v Itálii není pokus brán natolik vážně jako v České republice, je zřejmé i z toho, že jsou za něj udělovány ze zákona nižší tresty a maximální výše trestu odnětí svobody je dvanáct let, zatímco u nás obecně je pokus trestný ve stejné sazbě jako dokonáný trestný čin. Italský trestní zákoník IL CODICE PENALE však stejně jako český zná tzv. kvalifikovaný pokus, tedy že pokud pachatel upustí dobrovolně od dokonání, je trestně odpovědný za toto jednání, pokud tím již dokonal jiný trestný čin. Významu slova bezprostřednost odpovídá v Itálii jednoznačnost, rozdíl je však v tom, že dle italského práva takové jednání musí být způsobilé, zatímco u nás je trestný i pokus nezpůsobilý.

Co se týče dokonání trestného činu, tak stejně jako u nás se jedná o nejzávažnější stadium, kdy jsou naplněny všechny znaky trestného činu a jeho pojetí stejně jako u nás je formální. Rozdíl je v tom, že v Itálii se trestné činy dělí pouze na zločiny a přečiny, a chybí tedy zvlášť závažné zločiny, u kterých je v českém právu trestná příprava, která v italském právu chybí úplně.

10. Úvahy de lege ferenda

10.1. Příprava

Současný trestní zákoník č. 40/2009 Sb. uzákonil přípravu jako obecnou formu trestné činnosti u zvláště závažných zločinů, u kterých tak je stanoveno ve zvláštní části zákoníku. Dle mého názoru je však tento rozsah nedostatečný. Osobně bych si trestnost přípravy dokázal představit v případě českého práva, kdy je trestný čin dělen na přečiny a zločiny, u všech zločinů.

Vzhledem k tomu, že příprava je možná pouze v úmyslné formě zavinění, pak je zcela zřejmé, že tedy přípravné jednání spočívá v tom, že pachatel již pojal myšlenku spáchat trestný čin a započal s jednáním, které sice vzdáleně, ale i tak již směřuje k dokonání. Je tedy subjektivně rozhodnut dokonat trestný čin. Tuto fázi již považuji za závažnou, protože k pokusu či dokonání nemusí dojít díky okolnostem, které potenciální pachatel nemůže ovlivnit. Trestní zákoník sice počítá s přípravou pouze u úmyslných zvláště závažných zločinů, kde je tak stanoveno zákonem, ovšem já bych větší důraz právě kladl na pachatelův úmysl. Proto bych přípravu trestného činu jako obecnou formu trestnosti rozšířil i na zločiny, čímž by dle mého názoru byla více uplatněna preventivní funkce trestního práva. Důvod pro rozšíření spatřuji v tom, že pachatel by se sice dopustil přípravy, která není trestná a zároveň by však nezávisle na jeho vůli nedošlo k pokusu ani k dokonání. Pachatel by tak zůstal nepotrestán, ovšem nikde není řečeno, že se o to nepokusí v budoucnu znovu. Z preventivního důvodu bych tedy rozšířil přípravu trestného činu na všechny zvláště závažné zločiny a všechny zločiny.

Co se týče přípravy trestného činu, pak mám ještě jeden opačný názor než zákonodárce, a to v pohledu na upuštění od potrestání. Zákonodárce soudu při nezpůsobilé přípravě umožňuje upustit od potrestání pachatele.¹²⁵ Já bych vzhledem k závažnosti ponechal možnost snížení dolní hranice trestní sazby, nikoli však upuštění od potrestání. A to ze stejného důvodu jako bych byl pro rozšíření na zločiny. Stejně jako v předchozím případě největším problémem vidím v úmyslu pachatele. To, že nerozpozná způsobilost, bych nepovažoval za tak důležité při

---

¹²⁵ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů: „Případy, u nichž nezpůsobilost přípravy sám pachatel nerozpozná, by měly zůstat nepotrestány, jak to vyplývá z navrhovaného ustanovení § 46 odst. 2 o upuštění od potrestání, nebo by měly být potrestány výrazně mírněji podle navrhovaného § 58 odst. 5 o mimořádném snížení trestu odnětí svobody.“

hodnocení trestnosti, jelikož tato nezpůsobilost nemusí záležet na pachateli, ale na něm zcela nezávislých okolnostech. Může se stát, že v dalším případě, by jeho jednání bylo způsobilé a poté by došlo k dokonání trestného činu. Proto bych i zde kladl větší důraz na prevenci a ponechal pouze možnost snížení dolní hranice trestní sazby.

10.2. Pokus

Pokus je zcela správně upraven jako obecná forma trestné činnosti u všech trestných činů, i když tomu tak být nemuselo.¹²⁶ Jelikož pokus je jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného a hranice mezi pokusem a dokonáním je velice tenká, tak je správné, že každé takové jednání je považováno za trestné. Podobně jako u přípravy trestného činu bych zde kladl důraz především na pachatelův úmysl spáchat trestný čin.

I v případě pokusu je dle trestního zákoníku možnost upustit od potrestání pachatele u nezpůsobilého pokusu ve smyslu ustanovení § 46 odst. 2. Tuto možnost bych však vynechal z preventivních důvodů stejně jako u přípravy trestného činu především proto, aby se pachatel vyvaroval páchání trestné činnosti, a v případě, že se již o to pokusil, aby se takové jednání neopakovalo. Nezpůsobilý pokus bych tedy nechal trestný dle sazby na dokonání trestný čin s tím, že trest by byl udělován ve výši dolní hranice trestní sazby.

Snížení trestní sazby při ukládání trestu odnětí svobody za pokus trestného činu také nevidím jako šťastné řešení, jelikož největší závažnost spočívá v pachatelově úmyslném jednání směřujícím k dokonání trestného činu. Okolnost, že nedošlo k dokonání trestného činu, bych při ukládání trestu bral pouze jako polehčující okolnost.

Se zánikem trestní odpovědnosti u přípravy i pokusu při dobrovolném upuštění od dalšího jednání a odstranění nebezpečí či včasném oznámení příslušnému orgánu v zásadě souhlasím, jelikož pachatel má mít možnost si svůj úmysl rozmyslet, zanechat svého jednání a zbavit se trestní odpovědnosti.

---

¹²⁶ Důvodová zpráva trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů: „*Alternativně bylo uvažováno u přečinů s tím, že pokus by byl trestný jen v případech uvedených ve zvláštní části trestního zákona, ale tato možnost byla v průběhu prací na koncepci rekonstrukce trestního zákona odmítnuta.*“

Jinak se zákonnou úpravou institutů přípravy a pokusu trestného činu souhlasím a myslím si, že i právnická nauka oba instituty popisuje a vykládá obdobným způsobem.

10.3. Dokonání

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. měl přinést zásadní změnu v úpravě pojmu trestný čin. Změna pojetí z materiálně-formálního (formálně-materiálního) na pojetí formální mělo vést k přesnějšímu vymezení jednotlivých skutkových podstat tím způsobem, že neponechává řešení vágních nebo širokých zákonných pojmů na judikatuře soudů.¹²⁷ Tohoto má být dosaženo tím, že v definici byl vynechán materiální znak trestného činu. V předchozí úpravě musel trestný čin splňovat formální znaky stanovené zákonem a zároveň musel být společensky nebezpečný. Trestný čin byl určován tedy korektivem formálním a materiálním. Tyto korektivy nešlo nahrazovat, musely být splněny současně. Nový trestní zákoník od této definice upustil a jediným korektivem je formální znak, kterým je naplnění znaků stanovených trestním zákoníkem. Ovšem i když materiální znak z definice zmizel, tak i v dnešní úpravě ho najdeme v § 12 odst. 2 trestního zákoníku, kde je uzákoněna zásada subsidiarity trestní represe, která vyžaduje, aby trestní odpovědnost pachatele byla uplatňována jen v případech společensky škodlivých.

Dnešní zákonná úprava sice naplňuje více zásadu *nullum crimen sine lege* a přesněji vymezuje jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, ovšem i tak si myslím, že ve většině případů je trestní odpovědnost uplatňována jako dříve, pouze se k ní dojde jinou cestou. Proto si myslím, že ke změně došlo, ale nikoli k zásadní změně, jelikož i dnes takové jednání má být společensky škodlivé.

---

¹²⁷ Důvodová zpráva trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

11. Závěr

Úprava vývojových stadií prošla a stále prochází, stejně jako celé trestní právo, dlouhým vývojem a v reakci na společenské změny se stále vyvíjí. Z kapitoly o vývoji tohoto institutu vidíme, že zákonodárce již ve 14. století považoval za nutné trestat více jednání než samotná dokonání. Od té doby se úprava přípravy a pokusu postupně vyvíjela, a to až do té míry, že dnes jsou považovány vzhledem k § 111 trestního zákoníku za dokonané trestné činy, ovšem pouze pokus je brán za obecnou formu trestné činnosti, jelikož na rozdíl od přípravy je možný u všech trestných činů.

Dnešní platnou úpravu najdeme v zákoně č. 40/2009 Sb. trestním zákoníku v § 20 (příprava) a § 21 (pokus). Do své práci jsem se snažil zahrnout celou oblast vývojových stadií trestného činu, přičemž nejvíce prostoru jsem dal úpravě prvních dvou stadií a jejich trestnosti. Snažil jsem se popsat jejich znaky, druhy a jejich nezpůsobnost a svůj výklad jsem se pokoušel doprovázet praktickými příklady. Z jejich úpravy je možné vyzorovat, že zákonodárce ví a snaží se chránit i jednání, která směřují k dokonání trestného činu, jelikož i tato jednání jsou určitým způsobem společensky škodlivá. Nejsou však natolik škodlivá a proto je u obou možnost zániku trestní odpovědnosti pachatele, pokud dobrovolně upustí od dalšího jednání a odstraní nebezpečí vzniklé zájmu chráněným trestním zákoníkem nebo o svém jednání učiní oznámení poslušnému orgánu. To, že nejsou natolik škodlivá, lze vyzorovat i z toho, že u přípravy i pokusu je možné snížit trestní sazbu či dokonce upustit od potrestání pachatele. Zákonná úprava přípravy, pokusu i jejich trestnosti mi přijde dostatečná a za pomoci komentáře trestního zákoníku, jeho důvodové zprávy, judikatury a bohaté literatury je možné podrobně rozebrat každou oblast, o což jsem se ve své práci pokoušel. Stadium dokonání trestného činu, je oproti přípravě a pokusu jednoduchou problematikou, jelikož postačí naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu. I v právní literatuře bývá toto stadium upravováno stručněji a v některé dokonce úplně chybí. Naopak rozebírat pojem trestný čin, by bylo prací na více než jednu diplomovou práci. Ve své práci jsem tedy stručně popsal znaky skutkové podstaty a rozdíl mezi dokonáním trestného činu a ukončením trestné činnosti.

V závěru své práci jsem se snažil popsat a posléze porovnat zákonnou úpravu vývojových stadií trestného činu v Itálii s právní úpravou v České republice. Italskou úpravu jsem si zvolil z toho důvodu, že jsem italský jazyk šest let studoval. Při studiu

italského trestního zákona jsem zjistil, že tamní trestní právo stojí na kodifikaci staré více než 80 let, tedy ještě z meziválečného období. Z tohoto důvodu soudím, že italský právní řád nezná přípravu trestného činu, jelikož v té době ještě ani u nás příprava obecně upravena nebyla. Italská úprava je zcela odlišná od české a přijde mi velice nedostatečná.

Svůj názor na přípravu, pokus i dokonání trestného činu jsem se snažil vylíčit v kapitole věnované úvahám de lege ferenda. Osobně si myslím, že tuzemská právní úprava je dostatečná, ale mírná. Považuji za nutné stíhat především pachatelův úmysl.

Úpravu vývojových stadií bych zhodnotil tak, že se jedná o velmi zajímavou, rozmanitou a především velmi těžkou problematiku. Jedná se o případy, kdy je velmi těžké posoudit, o jaké stadium se jedná a jak ho posoudit, především pokud lze uvažovat o zániku trestnosti, snížení a zvýšení trestní sazby, či upuštění od potrestání. Dle mého názoru je třeba každý případ zcela individuálně.

12. Resumé

This diploma thesis deals with the branch of criminal law namely development of criminal offense. The institutive of criminal offense development phases is very interesting, various and important area of criminal law. Although criminal law works in society like „ultima ratio“, and so as the last chance, when it is not possible to use another regulation, it is necessary to distinguish development phases of criminal offense to know since when liability commences and since then criminal law takes the stage.

The diploma thesis is divided into eleven chapters which are furthermore divided into subchapters. After introduction in the beginning of the thesis I am dealing with the general explanation of the terms – development phases – and criminal offense. After that there is a chapter devoted to historical development of the modification in our area. Furthermore the chapters are divided according to individual stages. They are dedicated to a preparation of a crime, their common principles, to punishability and punishing a preparation and an attempt, accomplishing of a crime and consideration de lege ferenda is also presented. I also emplaced comparison with Italian legal modification of these problems. The conclusion incorporates the summary of the whole thesis.

13. Seznam použité literatury

Monografie:

KRATOCHVÍL V. a kol.: Kurs trestního práva, Trestní právo hmotné, Obecná část, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK 2009. **ISBN 978-80-7400-042-3.**

KRATOCHVÍL, V. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, 3. Dotisk, 3. přepracovaného vydání, Brno: Masarykova univerzita Brno 2006. **ISBN 80-210-2985-4.**

JELÍNEK J. a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, Zvláštní část, 1. vydání, Praha: Leges s.r.o. 2009. **ISBN 978-80-87212-24-0.**

SALÁK P. a TAUCHEN J.: Československé trestní právo v proměnách věků (sborník příspěvků), Brno: Masarykova Univerzita 2009. **ISBN 978-80-210-5086-0.**

MALÝ K. a kol.: Dějiny Československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Praha: Linde 2005. **ISBN 80-7201-433-1.**

KUKLÍK J. a kol.: Vývoj Česko-slovenského práva 1945 – 1989, 1. vydání, Praha: Linde 2009. **ISBN: 978-80-7201-741-6.**

NOVOTNÝ O., DOLENSKÝ A., JELÍNEK J., VANDUCHOVÁ M.: Trestní právo hmotné, I. obecná část, 2. přepracované vydání, Praha: Codex 1995. **ISBN 80-901683-2-9.**

NOVOTNÝ F. a kol.: Trestní právo hmotné, 3. rozšířené vydání, Plzeň: Aleš Čeněk 2010. **ISBN 978-80-7380-237-0.**

TOLAR J. Trestní kodexy (trestné činy, přečiny, přestupky) text s judikaturou, 2. přepracované vydání, Prha: Naše vojsko 1979. **ISBN 28-085-79.**

SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D.: Systém československého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplnění vydání, Praha: Orac 2003. **ISBN 80-86199-74-6.**

SOLNAŘ V., FENYK J., CÍSAŘOVÁ D. VANDUCHOVÁ M.: Systém českého trestního práva, Základy trestní odpovědnosti. 1. vydání. Praha: Noatrix 2009. **ISBN 978-80-254-4033-9.**

SCHELLE K. a kol.: Právní dějiny, Plzeň: Aleš Čeněk 2007. **ISBN 978-80-7380-0437-7.**

MANNA A., INFANTE E.: Systémy trestní justice v Evropě a Severní Americe, Itálie, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci 2001. **ISBN 80-86008-87-8.**

MALÝ K: Trestní právo v Čechách v 15. - 16. století, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha: Univerzita Karlova 1989.

MIŘIČKA A.: Trestní právo hmotné. Část obecná i zvláštní. Praha: Spolek československých právníků Všechno 1934.

EYSSELT E.: Pokus o trestný čin. Praha: Linhart 1947.

Odborné časopisy:

KUČERA, P.: Trestné činy, jež mohou být spáchány ve formě pokusu, Bulletin advokacie, 2008, č. 7–8.

KUČERA P.: Pokus trestného činu: Nástin historického vývoje, Trestní právo, 2008, roč. 13, č. 6.

Přednášky:

KOCINA J. Zvláště přitěžující okolnosti a snížení trestu odnětí svobody, Dny práva-2009-Days of Law, 1.edition, Brno 2009.

TORRIELO Michele, Scuola di specializzazione per le professioni legali, – Anno Accademico 2011/2012 DIRITTO PENALE I, lezione del 18/1/2012.

Zákony a komentáře:

ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní zákoník, Komentář, I. díl, 1. vydání, Praha: C. H. Beck 2009. **ISBN 978-80-7400-109-3.**

JELÍNEK J. a kol.: Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou, 1. vydání, Praha: Leges 2009. **ISBN 978-80-87212-22-6.**

Trestní zákoník č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů.

MATYS K a kol.: Trestní zákon, komentář, I. část obecná, Praha: Panorama 1980.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb.

Trestní zákon č. 149/1961 Sb.

Důvodová zpráva k trestnímu zákonu č. 149/1961 Sb.

Trestní zákon č. 86/1950 Sb.

Důvodová zpráva k trestnímu zákonu č. 86/1950 Sb.

Zřízení o ručnicích z.r. 1524.

Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117/1852 ř.z.

IL CODICE PENALE agg. al 09.12.2011.

Judikatura:

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 11. 2006 sp. zn.: 8 Tdo 1607/2005.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011 sp. zn.: 4 Tdo 1517/2010.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 28. 9. 1956, sp. zn.: 1 Tz 287/56.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 6. 1959, sp. zn.: 2 Tz 14/1959.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 9. 6. 1970, sp. zn.: 7 To 1/70.